

**20. MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASI
DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLER**

1-3 ARALIK 2021 ANKARA

İçindekiler:

Giriş.....	5
Temel Eğitimde Fırsat Eşitliği.....	7
Okullaşma oranları	10
Eğitim harcamaları	11
Akademik Başarı	13
Dijital Uçurum ve Fırsat Eşitsizliği	14
Eğitimde Fırsat Eşitsizliğinin Azaltılması İçin Öneriler.....	16
Mesleki Eğitimin Geliştirilmesi:.....	21
Öğretmenlerin Mesleki Gelişimi:.....	26
Eğitimde Okul Aile İşbirliği.....	31
Dijital Eğitim.....	31
Eğitimin Temel İlkeleri	31
Eğitimde Yapısal Değişim Planlanmalıdır.....	33
Eğitim Konseyi	35
Özel Sektör Komiteleri	35
Kültür Ürünleri Üreticileri Komiteleri Kurulmalıdır.	36
Eğitim Yönetimi ve Teftiş:.....	37
Yönetici Atama Sistemi Adil ve Tartışmadan Uzak Bir Şekilde Planlanmalıdır.....	37
Okul Yöneticilerinin Atanmasında ve Görev Sürecinde Sendikal Tarafsızlık Sağlanmalıdır.	37
MEB’de Teftiş Sisteminin Yeniden Yapılandırılmalıdır.....	38
Proje Okullarına İdareci Ve Öğretmen Alımları Adil ve Tarafsız Olarak Gerçekleştirilmelidir.....	38
Disiplin Cezaları Uygulanmalıdır.....	38
Adalet ve liyakat olmalıdır.	39
Yönetici görev sürelerinde dikey anlayış olmalıdır.	39
Teftiş, denetleme kavramları klasik anlamından uzaklaşıp, rehberlik esas alınmalıdır.	39
Yapılması gerekenleri açık, anlaşılır bir biçimde tanımladıktan sonra bir sistem kurulmalı ve süreci sürekli izlenmelidir.	39
Öğretmenlere öz denetim imkânı verilmelidir.	39

Teftişler dokümana dayalı olmaktan çıkarılmalıdır.	40
Okullarda disiplin olmalıdır.	40
Eğitim Programları:	40
Okullaşma Oranları:.....	43
Okullaşma oranlarında eksiklikler giderilmelidir. Burada sadece bina ve derslik sayısı baz alınması yerine okullarda öğretmen ihtiyacı da düşünülerek yeterli öğretmen ataması yapılmalıdır.....	43
Köy Okulları Yeniden Açılmalıdır.....	44
Okulların fiziksel kapasiteleri artırılmalıdır.	44
Eğitim Finansmanı.....	45
Yükseköğretim	45
Sonuç	47

Giriş

Ülkemizin belki de tarih boyunca değişmeyen en önemli gündemlerinden birisi eğitim olmuştur. Türkiye’de yıllardır eğitim ile doğrudan ya da dolaylı ilişkili olan her kesim bu sorunun öncelikle ele alınmasını ve acilen çözüm üretilmesini talep etmektedir. Dünya çapında başarılı olmuş milletlerin tarihine baktığımız zaman gerçekleştirdikleri büyük eğitim hamleleri göze çarpmaktadır.

Yokluk, çaresizlik ve yıkılmışlık karşısında toplumların çözüm olarak başvurduğu en geçerli yol; ilmi ve teknik eksiklikleri tespit ederek ortaya koyduğu teşhis neticesinde insan kaynağını donanımlı hale getirerek bir eğitim hikâyesi yazmak olmuştur. Ülkemizin içinde bulunduğu durum göz önüne alındığında devletimizin ve milletimizin hem içte hem dışta verdiği mücadeleyi zaferle taçlandırabilmenin yegâne çaresi de yeni bir eğitim ve kalkınma felsefesi oluşturup bunu uygulama ile beslemekten geçmektedir.

Eğitim Şuraları, Türk Eğitim Tarihi içerisinde büyük öneme haizdir. Millî Eğitim bakanlığının ve Türk Millî Eğitim Sisteminin en yüksek danışma organıdır. Şuralara millî eğitimle ilgili politikaların geliştirilmesinde, geleceğe yönelik Türk millî eğitimine yol haritası çizilmesinde yol gösterici rolü verilmiştir. Bu görev, Türkiye Cumhuriyeti devletinin banisi Mustafa Kemal Atatürk’ün 1921 yılında Türk Bağımsızlık Mücadelesinin en çetin dönemlerinde irfan ordusunu toplayarak bu asil milletin kurtuluşunun, geleceğinin ve muasır medeniyet seviyesine ulaşmasının yolunun ancak ve ancak eğitim ile mümkün olduğu parolasıyla Türk eğitimcilerine tevdi edilmiştir.

Maarif Kongresi, farklı bir biçimde de olsa Heyet-i İlmiye toplantıları ve ardından düzenlenen Millî Eğitim Şuraları Türk millî eğitiminin dönemin ve çağın gereklerine göre planlanması ile yapılacak çalışmalara ilişkin öneriler sunmuştur. En son 2014 yılında 19. su gerçekleştirilen şuranın ardından 20. Millî Eğitim Şurası 1-3 Aralık 2021 tarihinde gerçekleştirilecektir. 1921’den 2021 tarihine kadar 100. Yıllık bir danışma ve istişare organı olan şuranın Türk millî eğitiminin güncel ihtiyaç ve sorunlarına yönelik olarak planlanmasına acilen ihtiyaç duyulmaktadır.

Millî eğitim şuralarının temellerinin atıldığı 1921 Maarif Kongresi’nin 100. Yılında UNESCO millî komisyonunun da logo desteği ile düzenlediğimiz 2. Maarif Kongresi kapsamında, eğitim çalışanı ve akademisyenlerin katılımıyla 2023’e Doğru; Dijital Eğitim, Mesleki ve Teknik Eğitim, Yüksek Öğretim, Temel Eğitim, Özel Eğitim, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri, Öğretmen Yetiştirme, Din ve Değerler Eğitimi, Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi, Öğretim Programları ve Müfredat temasıyla 10 hazırlık çalıştay, bir Büyük Öğretmen Kurultayı bir de akademik bir kongre tertip ederek 2023 ve sonrasında Türk eğitiminin geleceğine ilişkin bir yol haritası ortaya koymaya çalışmıştık. Bunun yanında güzel sanatlar eğitiminden, okulların finansmanına kadar Türk eğitiminin güncel sorunlarına ilişkin çözüm odaklı 12 panel tertip ederek alanın yetkin eğitimci ve

akademisyenlerince bu konuyu tartıştırarak çözüm önerileri dile getirmiştik. Bu kapsamlı raporların tamamı yayınlanarak Türk eğitimi için yüreği atan, fikir üreten herkesin kullanımına sunmaktan kıvanç duyuyoruz. Burada göze çarpan, acil olarak ihtiyaç duyulan tedbir ve önerilere yer verilerek hem kamuoyunun hem de 20. Milli Eğitim Şurası katılımcıların ilgisini çekmek gayesindeyiz.

Bilhassa Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. yılı olan 2023 ve sonrasında devletimizin 2. yüzyılı için dünyanın ve ülkemizin güncel dinamiklerine uygun bir yol haritası planlama gayesi ile kapsamlı ve çoğulcu bir ortamda 20. Milli Eğitim Şurasının toplanması ülkemiz için daha hayırlı olabilirdi. Hatta Cumhuriyetimizin 100. yılı ve sonrasına yönelik böyle bir çalışmanın tepeden tırnağa bütün eğitim camiasının görüşleri alınarak Türk devletinin 2023 ve sonrasında uygulayacağı eğitim modeline ilişkin kapsamlı ve uzun bir çalışma yapılarak gerçekleştirilmesi hem bizim hem de Türk eğitim camiasının beklentisiydi. Cumhuriyetin 100. Yılında gerçekleştirilecek bir Milli Eğitim Şurası tıpkı 100 yıl önce Mustafa Kemal Atatürk'ün gerçekleştirdiği topyekûn kalkınma ve bağımsızlık hedefinin gereklerine uygun ülkemizin içinde bulunduğu pek çok sorunun çözümünün merkezinde yatan eğitim sistemini, planlama ve geleceğe hazırlama gayesini merkeze almalıydı.

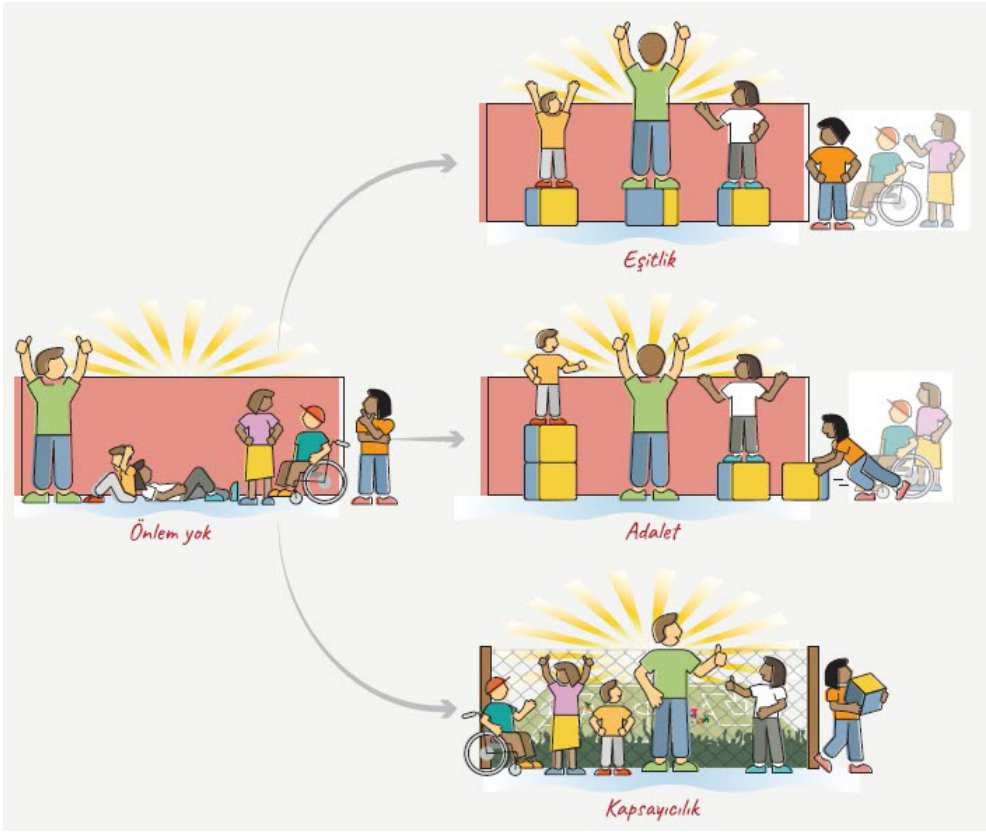
Bütün bu saydığımız eksikliklerin gölgesinde, 1-3 Aralık 2021 tarihinde Ankara'da gerçekleşecek olan 20. Milli Eğitim Şurasının daha işlevsel ve doyurucu olabilmesi amacıyla Türk Eğitim Sen olarak yapmış olduğumuz bütün çalışmalarını bu kapsamda düzenlediğimiz çalıştay sonuçlarını muhataplarıyla seve seve paylaşmaya hazır olduğumuzu buradan bir kez daha ifade ediyoruz.

Türk Eğitimine yön vermeye namzet olan bu çalıştayın eksikliklerinin tamamlanması, Millî Eğitim Bakanlığının ve Türk Millî Eğitim Sisteminin en yüksek danışma organı olan 20. Milli Eğitim Şurasının amacına uygun gerçekleşmesi amacıyla sorumluluğumuzun bilincinde olarak tespit ve önerilerimizi kamuoyu ile paylaşıyoruz. Temel Eğitimde Fırsat Eşitliği, Mesleki Eğitimin Geliştirilmesi, Öğretmenlerin Mesleki Gelişimi ana gündemi ile toplanan bu şuranın, "20. Millî Eğitim Şurası Hazırlık Belgesi" içeriğinde eksik olduğunu tespit ettiğimiz bölümleri ile Türk Millî eğitiminin diğer alanlarına ilişkin tekliflerimizi de burada ifade edeceğiz. Bu çalışma neticesinde şuranın amacına uygun ve katılımcı kimliğine haiz olarak tarihe kaydedilmesi için Millî Eğitim Bakanlığını ve Şura Düzenleme Heyetini aşağıda sunacağımız önerileri şurada görüşerek, sonuç kararları arasında ilan etmeye davet ediyoruz.

Temel Eğitimde Fırsat Eşitliği

Eğitimde fırsat eşitliği her öğrenciye fırsat eşitler sunulması ya da her öğrencinin eşit eğitim çıktılarını elde etmesinden daha ötede bir anlam taşımaktadır. Her çocuğun içine doğduğu koşullardan bağımsız bir şekilde eşit gelişim fırsatlarına sahip olması anlamına gelmektedir. Yani eğitimde fırsat eşitliği, çocukların eğitim aracılığıyla elde ettikleri kazanımlarındaki farklılıklarının, üzerinde hiçbir kontrole sahip olmadıkları ekonomik ve sosyal koşullardan bağımsız olması anlamına gelmektedir. Bu durumda eğitimde fırsat eşitliğinin yüksek olduğu ülkelerde çocukların doğdukları koşulların, onların başarılı olmaları konusunda daha az etkiye sahip olduğunu söyleyebiliriz. Eğitimde fırsat eşitliği kavramı ile birlikte fırsat adaleti ve kapsayıcılık kavramları öne çıkmaktadır. Bu kavramlara ilişkin OECD tarafından uyarlanan Resim 1'deki görsel bu kavramlarının ne ifade ettiğini net bir şekilde göstermektedir.

Resim 1: Eşitlik, adalet, kapsayıcılık (OECD, 2021)

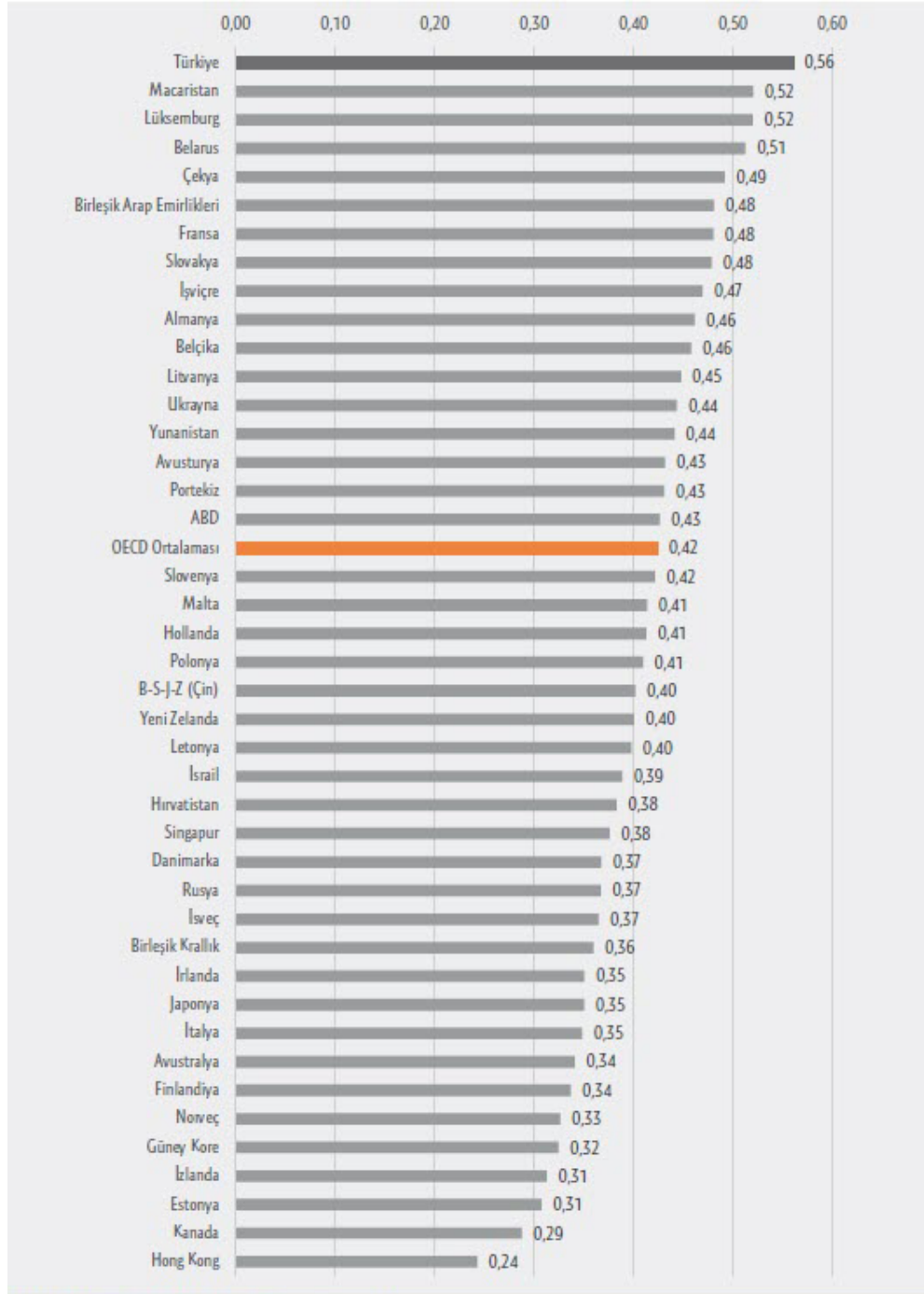
Resim 1'de görüleceği üzere eğer hiçbir önlem alınmaz ise duvarın arkasındaki manzarayı sadece avantajlı olan çocuk görebilecektir. Eğer eşit ve standart bir destek sağlanırsa duvarın arkasını görebilen çocuk sayısı artacak ancak avantajlı

olan çocuk avantajını koruyacak ve standart desteğin ihtiyaçlarına uygun olmadığı çocuklar için değişen bir şey olmayacaktır. Adil bir destek sağlanırsa duvarın arkasındaki manzarayı gören çocuk sayısı artacaktır ancak yine sağlanan destek ihtiyaçlarına uygun olmayan çocuklar için bir şey değişmeyecektir. Eğer kapsayıcı bir şekilde engeller ortadan kaldırılırsa tüm çocuklar herhangi bir desteğe ihtiyaç duymadan manzarayı görebileceklerdir. Benzer şekilde eğitimde fırsat eşitliğini sağlayabilmek için tüm engelleri ortadan kaldırmak gerekmektedir.

OECD tarafından yayınlanan “Bir Bakışta Eğitim” raporuna göre Türkiye OECD ülkeleri arasında eğitimde fırsat eşitliği bakımından son sırada yer almıştır. Resim 2’de sosyoekonomik durum endeksine göre en yüksek başarı gösteren öğrenciler arasında olma olasılığı ülkelere göre OECD tarafından sunulmuştur.

Resim 2: Sosyoekonomik durum endeksi ve en yüksek başarı gösteren öğrenciler arasında olma olasılığı

Bu endeks değerinin 1'e yaklaşması fırsat eşitsizliğinin arttığını göstermektedir.

Eğitimde eşitlik, cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, bulunulan bölge gibi faktörlerden bağımsız olarak eğitim potansiyellerine ulaşılmasında bireysel ve sosyal koşulların sağlanması oldukça önemlidir. Bu eğitim sistemlerinde tüm bireyler iyi bir öğrenim görme ve temel becerilere sahip olma fırsatına sahiptir. Eğitimde fırsat eşitliği tüm öğrencilerin yüksek düzeyde başarı göstermesinden ziyade öğrencilerin bu başarıya ulaşmaları için sağlanan fırsat ve imknlarla ilgilidir. Eğitimde fırsat eşitliğinin önemli ltleri olarak akademik başarı, sosyo-ekonomik düzey, cinsiyet ve eğitime erişim değişkenleri incelenerek yorumlar yapılabilir.

Okullaşma oranları

Yaş gruplarına göre okullaşma oranları, eğitimde fırsat eşitliğinin bir göstergesidir. Tablo 1’de 2020-2021 yılına ait Türkiye’deki okullaşma oranlarını gösteren bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 1: 2020-2021 yılı Türkiye’de okullaşma oranı

Yaş aralığı	Okullaşma oranı (%)	Okul dışında kalan ocuk sayısı
3-5 yaş	28,95	
5 yaş	58,53	
6-9 yaş	97,23	143.861
10-13 yaş	98,55	74.726
14-17 yaş	90,76	457.274

*6-17 yaş aralığında okul dışında kalan toplam ocuk sayısı (%4,42) 675.861’tir.

Tablo 1 incelendiğinde okulöncesi kademesinde eğitime katılım oranları çok düşük olmakla birlikte ilkokul ve ortaokul düzeyinde eğitime katılım oranları beklenen düzeyde değildir. Millî Eğitim Bakanlığının 2019-2023 stratejik planında okul öncesi (3-5 yaş) için okullaşma oranı hedefi %46 olarak belirlenmiş iken bu oran %28,95 olarak kalmıştır. Covid-19 salgınının etkisi ile birlikte bu yaş grubunda okullaşma oranı son on yılın en düşük değerini göstermiştir. Erken ocukluk Bakımı ve Okul ncesi Eğitime Katılım araştırması raporuna göre çocukların okulöncesi eğitime katılımlarını özellikle hane halkı geliri ve annenin eğitim düzeyi etkilemektedir. Hane halkı gelirine göre en yoksul %20’lik dilimde yer alan üç yaşındaki çocukların okula erişimi %2’de kalırken, en zengin %20’lik dilim için bu oran %33’e çıkmaktadır. Bu oran 5 yaş için en yoksul dilimde %69 iken en zengin dilimde %92’ye çıkmaktadır. Benzer şekilde anne eğitim düzeyinin artması ile çocukların okulöncesi eğitime katılma oranları da artış göstermektedir. Okulöncesi eğitime erken yaşta katılan çocukların ileriki yıllarda daha başarılı oldukları ve toplumsal kalkınmaya daha fazla katkı sağladıkları yapılan araştırmalarda ortaya konulmuştur. Bu nedenle tüm çocukların okulöncesi eğitime erişiminin sağlanması devlet politikaları arasında yer almalıdır.

Tabloda yer alan verilere göre zorunlu eğitim çağında olan çocukların yaklaşık 686 bini eğitime erişim imkânı bulamamıştır. Eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanabilmesi için öncelikle her çocuk için eğitime erişimin sağlanması ve özellikle zorunlu eğitim kapsamında okullaşma oranlarının %100'e ulaşmasının sağlanması öncelikli olmalıdır.

Eğitim harcamaları

TÜİK tarafından yayınlanan verilere göre Tablo 2'de eğitim düzeylerine göre öğrenci başına eğitim harcamalarının 2015-2019 yılları arasında değişimi verilmiştir.

Tablo 2: Türkiye'de eğitim düzeylerine göre öğrenci başına eğitim harcaması (2015-2019 yılları)

Eğitim düzeyi	Yıl	Eğitim harcaması (Milyon TL)	Öğrenci başına yapılan harcama (TL)	Öğrenci başına yapılan harcama (\$)
Toplam	2015	135 249	6 426	2 358
	2016	160 733	7 498	2 477
	2017	176 452	8 111	2 220
	2018	219 363	10 005	2 075
	2019	259 220	11 769	2 071
Okul öncesi	2015	7 222	6 078	2 231
	2016	9 035	7 062	2 333
	2017	10 487	7 328	2 005
	2018	13 552	8 804	1 826
	2019	15 855	9 886	1 740
İlkokul	2015	25 530	4 736	1 738
	2016	28 227	5 505	1 819
	2017	29 211	5 782	1 582
	2018	35 657	6 854	1 421
	2019	47 018	8 914	1 569
Ortaokul	2015	24 243	4 628	1 698
	2016	30 168	5 569	1 840
	2017	32 599	5 846	1 600
	2018	40 948	7 296	1 513
	2019	51 763	9 127	1 606

Ortaöğretim	2015	34 998	6 075	2 229
	2016	42 325	7 256	2 397
	2017	50 347	8 750	2 395
	2018	63 421	11 194	2 321
	2019	72 317	12 826	2 258
Yükseköğretim	2015	43 256	12 463	4 574
	2016	50 978	13 487	4 456
	2017	53 808	13 652	3 736
	2018	65 785	16 845	3 493
	2019	72 266	18 830	3 314

Bu verilere göre eğitim harcamaları gayrisafi yurtiçi hasıla (GSYH) içinde %6 paya sahiptir. Eğitim harcamalarının toplam harcama içinde okul öncesi için %6,1, ilkokul için %18,1, ortaokul için %20, ortaöğretim için %27,9 ve yükseköğretim için %27,9 olduğu görülmektedir. Ancak öğrenci sayıları dikkate alındığında öğrenci başına en yüksek harcama yükseköğretim kademesinde yapılmaktadır. OECD "Bir Bakışta Eğitim" raporuna göre Türkiye’de tüm kademeler için öğrenci başına yapılan harcamalar OECD ortalamasının oldukça gerisinde kalmaktadır. Yine bu raporda 2018 yılı verileri esas alınarak yapılan analizlere göre eğitim kademelerine göre eğitim kurumlarına yapılan toplam harcama, OECD ülkelerinde ilkokuldan yükseköğretime kadar eğitim kademeleri için ortalama olarak GSYH’nin %4,9’u, Türkiye’de ise GSYH’nin %5,1’dir. Ortalama olarak Türkiye’nin eğitim için ayırdığı GSYH içindeki pay OECD ülkelerine göre yüksektir. Ancak farklı öğrenci sayıları dikkate alınarak yapılan analize göre yükseköğretim kademesi hariç bütün kademelerde öğrenci başına yapılan harcamaların kişi başına düşen GSYH’ye oranı Türkiye’de OECD ülkelerine göre oldukça düşük kalmaktadır. İlkokuldan yükseköğretime kadar olan kademeler için öğrenci başına yapılan harcamaların kişi başına düşen GSYH’ye oranı OECD ortalamasında %26 iken Türkiye’de %20’dir. İlkokul kademesi için GSYH’ye oranı OECD ortalamasında %21 iken Türkiye’de %14, ortaokul kademesi için GSYH’ye oranı OECD ortalamasında %24 iken Türkiye’de %14, ortaöğretim kademesi için GSYH’ye oranı OECD ortalamasında %25 iken Türkiye’de %21 ve yükseköğretim kademesi için GSYH’ye oranı OECD ortalamasında %37 iken Türkiye’de %35’tir. Türkiye’de hane halkı harcamalarının tüm harcamalar (kamu, özel ve uluslararası) içindeki oranı %14,1 iken OECD ülkelerinde bu oran %7,9’dur. Türkiye’de hane halkı harcamaları, OECD ülkelerinin ortalama harcamalarına göre nerdeyse iki kat daha yüksektir. Yükseköğretimde ise hane halkının yaptığı eğitim harcaması oranı OECD ortalamasında (%21,6) daha yüksek iken Türkiye’de (%12,2) daha düşüktür.

Bu veriler ışığında Türkiye’de eğitime ayrılan harcamaların arasından en az yatırımın okul öncesi ve ilkokul kademelerinde olduğu görülmektedir. Eğitimde

fırsat eşitliği temel eğitim kademelerinde yaşanan sorunlar ile başlamaktadır. Bu nedenle özellikle temel eğitim kademelerine yapılacak yatırımların artırılması önerilmektedir. Okul öncesi kademesinde okullaşma oranı dikkate alındığında bu kademeye yatırımın artırılması okulöncesi eğitime katılımın artırılması için bu yaş grubundaki çocuklara ücretsiz eğitim hakkının tanınması ve okulöncesi eğitimin zorunlu hale getirilmesi önerilmektedir.

Akademik Başarı

Akademik başarı, eğitimde fırsat eşitliğinin önemli göstergelerinden biridir. Türkiye’de uygulanan liselere geçiş sınavları ile ulusal ve uluslararası alanlarda yapılan sınavlarda elde edilen başarılar öğrencilerin okul türlerine göre ve yaşadıkları bölgelere göre belirgin bir farklılık göstermektedir.

PISA 2018 değerlendirme raporuna göre, okuma becerileri puanlarının okullar arasındaki değişim oranı ortalaması OECD ülkelerinde %29 olarak hesaplanmıştır. Türkiye’de okuma becerileri puanlarının okullar arasındaki değişim oranı %43,6 olduğu görülmüştür. Türkiye bu oranla, okullar arası değişim oranı en yüksek ilk 10 ülke içinde yer almaktadır. Okullar arasındaki değişimin bu denli yüksek olması eğitimde fırsat eşitsizliğinin bir göstergesi olarak yorumlanabilir. Benzer şekilde ABİDE 2018, PISA 2018 ve TIMSS 2019 sonuçları incelendiğinde bölgeler arasında da öğrencilerin akademik başarılarında ciddi farklılıklar görülmektedir. ABİDE 2018 uygulamasında 4. sınıflar düzeyinde tüm alanlarda temel düzeyin altında kalan öğrenci oranı en yüksek olan bölge Güneydoğu Anadolu bölgesidir. En düşük başarı ortalamasına sahip diğer bölgeler ise Ortadoğu Anadolu ve Kuzeydoğu Anadolu’dur. TIMSS 2019 sonuçlarına göre de Türkiye’de en düşük puan ortalamasına sahip olan Güneydoğu Anadolu bölgesindeki öğrenciler, en yüksek puan ortalamasına sahip olan Doğu Marmara bölgesindeki öğrencilerdir. PISA 2018 sonuçlarında da benzer şekilde en düşük puan ortalamasına sahip olan öğrenciler Ortadoğu Anadolu bölgesindeki öğrenciler ve en yüksek puan ortalamasına sahip olan öğrenciler ise Batı Marmara bölgesindeki öğrencilerdir.

Türkiye’deki öğrencilerin azımsanmayacak bir oranının temel yeterlik düzeyine ulaşamadığı görülmektedir. Örneğin PISA 2018 sonuçlarına göre Türkiye’de temel becerilere sahip olamayan öğrencilerin oranı matematik okuryazarlığında yaklaşık %37, okuma ve okuduğunu anlamada %26,3, fen okuryazarlığında ise %25,1’dir. Uluslararası göstergelerle birlikte öğrencilerin akademik başarılarını gösteren önemli ulusal göstergelerin başında Liselere Geçiş Sınavı (LGS) ve Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS) gelmektedir. 2021 yılı LGS’ye katılan öğrencilerin bir kısmının bazı derslerde hiçbir soruya doğru cevap veremediği, YKS’ye katılan öğrencilerin ise %32’sinin Temel Yeterlik Testinde 150 puanın altında kaldığı belirlenmiştir. Bu durum öğrencilerin bir kısmının almış oldukları zorunlu eğitim sonunda temel yeterlik düzeyine erişemediğinin göstergesidir. Eğitimde fırsat eşitliği bakımından incelenmesi gereken bir durumdur.

Türkiye’de yapılan merkezi sınavlarda özellikle sosyoekonomik düzey ve ane-baba eğitim düzeyi belirleyici bir değişken olarak karşımıza çıkmaktadır. Eğitim harcamalarında belirttiğimiz üzere eğitime ayrılan finansmanda hane halkı harcamaları önemli bir yer tutmaktadır. Bu nedenle öğrencilerin erişim sağlayabildikleri imkânlar, öğrenme materyalleri, ders çalışma imkânları da farklılık göstermektedir. Bundaki en önemli etkende merkezi sınavlardır. Yapılan bir araştırmada öğrencilerin LGS’deki sözel ve sayısal başarısı ile anlamlı ve en güçlü ilişkiye sahip değişken okulun sosyoekonomik düzeyi olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin bireysel sosyoekonomik özelliklerinin yanı sıra okuldaki akranlarının sosyoekonomik özelliklerinin de akademik başarıları ile ilişkili olduğunu göstermektedir. Sosyoekonomik düzeyin hem öğrenci hem de okul düzeyinde akademik başarıyla güçlü ilişkilere sahip olması okul dışı etmenlerin öğrenci başarısında belirleyici bir konumda olabileceğini işaret etmektedir. Özellikle yapılan merkezi sınavlar ile ortaöğretim kurumlarında benzer sosyoekonomik düzeye sahip öğrencilerin gruplaştığı söylenebilir. Bu nedenle dezavantajlı çocuklara yönelik yapılan İlkokullarda Yetiştirme Programı (İYEP), Destekleme ve Yetiştirme Kursları (DYK) gibi projelerin desteklenmesi ve arttırılması fırsat eşitliği bakımından oldukça önemlidir.

Dijital Uçurum ve Fırsat Eşitsizliği

16 Mart 2020- 31 Mayıs 2021 yılı arasında okullarda uzaktan eğitime devam edilmiştir. Bu süreçte bazı zamanlarda kısmen okullar açık kalmıştır. Pandemi döneminde alınan tedbirler doğrultusunda okullarda yüz yüze eğitime ara verilmiş ve öğrenmenin kesintiye uğramaması için uzaktan eğitim araçlarıyla eğitim-öğretime devam edilmesine karar verilmiştir. MEB tarafından Eğitim Bilişim Ağı (EBA) dijital eğitim platformu ana platform olarak seçilmiştir. EBA dijital altyapısı örgün eğitimi tamamlayıcı bir sistem olarak tasarlanmış olması nedeniyle salgın sonrası tüm eğitimin online yapılmasını sağlayacak kapasiteye sahip değildir ve bu nedenle MEB kendisine tahsis edilen 3 TRT kanalı (TRT-EBA Tv) üzerinden video dersler ile belli bir program çerçevesinde uzaktan eğitimi devam ettirmiştir. Ayrıca canlı dersler ile eş zamanlı olarak derslerin işlenmesine başlanmıştır. MEB tarafından uzaktan eğitim sürecinde yürütülen çalışmalar şu şekildedir;

- EBA Altyapısının Güçlendirilmesi,
- TRT-EBA Tv kanallarının hayata geçirilmesi ve içeriklerinin hazırlanması,
- Öğrencilere Ücretsiz İnternet Erişimi,
- Öğrenciler için Canlı Kurslar,
- Lise Giriş Sınavı İçeriğinin Gözden Geçirilmesi ve Öğrencilerin Otomatik Kaydı,
- Uzaktan Eğitim ile Öğretmenlerin Mesleki Gelişimini Destekleme,

- Öğrencilerin ve velilerin Psikolojik Dayanıklılığını ve Refahını Destekleme,
- Mesleki Eğitim ve Öğretim Üretim Kapasitesinin Artırılması,
- Ücretiz tablet dağıtımı,
- Çevrimiçi içeriklerin geliştirilmesi,
- EBA destek noktalarının kurulması,

Uzaktan eğitim her ne kadar pandemi sürecinde eğitim-öğretimin kesintiye uğramasını engellemek için tek çözüm olsa da aynı zamanda eğitimde fırsat eşitsizliğini de giderek arttırmıştır. Çünkü hem öğretmenlerin hem öğrencilerin hem de velilerin hazırlıksız bir şekilde yakalandığı bir süreçtir. Bu süreçte öğretmen, öğrenci ve velilerin sahip oldukları teknolojik yeterlikler, sosyoekonomik düzeyler, sahip olunan teknolojik araçlar, internete erişim gibi birçok faktör eğitime erişimde ve fırsat eşitliğinde önemli rol oynamıştır. Bu süreçte dijital uçurum kavramı da ortaya çıkmıştır. Farklı sosyoekonomik düzeylerdeki bireylerin ve toplulukların bilgi iletişim teknolojilerine (BİT) erişimde ve bunların kullanımında yaşadığı eşitsizlik olarak tanımlanan “dijital uçurum” kavramı, salgın öncesinde de var olan eşitsizlikleri de arttırmıştır. Velilere evde öğrencilerin öğrenmelerini desteklemeleri rolü düşmüştür. Özellikle çalışan veya eğitim düzeyi düşük olan anne-babalar öğrenciler için bir dezavantaj olarak görülebilir. Ayrıca gerekli teknolojik donanıma sahip olmayan öğrencilerde en büyük eşitsizliği bu dönemde yaşamıştır. Özel okullar ile devlet okulları arasında da büyük farklılıkların yaşandığı söylenebilir. Özel okullar uzaktan eğitim sistemine daha hızlı adapte olmuşlar ve dersleri canlı olarak işlemeye başlamışlardır. Devlet okullarında öğrenim gören öğrenciler ise uzaktan eğitim sürecinin başında sadece EBA ve EBA TV üzerinden uzaktan eğitim almaya çalışmışlardır. Devlet okullarında tüm sınıf düzeylerinde canlı ders uygulamaları uzun zaman sonra devreye girmiştir. Bu durumda uzaktan eğitimden faydalanamayan öğrencilerin öğrenme kayıpları artmıştır.

Öğrencilerin sahip olduğu teknolojik donanımlarda eşitsizliği ortaya koyan bir diğer faktördür. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından paylaşılan hane halkı bilişim teknolojileri kullanım araştırması 2020 verilerine göre internet erişim imkânı olan hane oranı %90,7’dir. İnternete erişimi en yüksek orana %96,4 ile İstanbul, en düşük orana %81,3 ile Batı Karadeniz bölgesi sahiptir. İnternet erişimine bir diğer açıdan bakmak gerekirse, Türkiye’de ki hanelerin %49,1’i ADSL, kablolu İnternet, fiber vb. sabit geniş bant bağlantısıyla, %86,9’u ise mobil geniş bant bağlantısıyla internete erişim sağlamaktadır. Türkiye’de masaüstü bilgisayar bulunan hane oranı oldukça düşük (%16,7); taşınabilir bilgisayar bulunan hane oranı (%36,4); tablet bulunan hane oranı %22; cep telefonu bulunan hanelerin oranı ise %99,4’tür. 2021 yılında internet erişim imkânı olan hane oranı %92 olmuştur. Bu verilere göre azımsanmayacak oranda internet erişimi olmayan hane bulunmaktadır. İnternet erişimi bulunan hanelerin çok büyük bir kısmı da mobil

bağlantıya sahiptir. Yine bu veriler ışığında hanelerin büyük bir kısmının gerekli araçlara sahip olmadığı görülmektedir. Bu bakımdan uzaktan eğitime erişimde büyük bir sorun yaşandığı görülmektedir. Ailelerin neredeyse tamamında akıllı telefona sahip olduğunu ve öğrencilerin bu akıllı telefonlar aracılığıyla uzaktan eğitime eriştiğini düşünsek bile aynı evde birden fazla öğrencinin olması, akıllı telefona sahip aile bireyinin sürekli evde duramayacağı gibi durumlarda göz önüne alındığında öğrencilerin uzaktan eğitime erişim sorunu yaşadıkları açıktır.

Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından Temmuz 2020'de paylaşılan bilgilere göre 2019-20 eğitim-öğretim yılında 1.176.128 öğretmen, 9.663.033 öğrenci EBA'ya giriş yapmıştır. 2019-20 eğitim-öğretim yılında EBA'da aktif öğretmen oranı %96,1, aktif öğrenci oranı %61,0'dır. Bu verilerde uzaktan eğitime erişemeyen çok büyük oranda öğrenci olduğunun bir göstergesidir. Öğrenciler, ekonomik, sosyal, kültürel, beşeri ve bireysel farklılıklar vb. farklı değişkenlere göre bu süreçten farklı etkilenmiştir. Uzaktan eğitime erişebilme veya erişememe durumu, erişebilenler ve erişemeyenler arasında var olan uçurumların derinleşmesi riskini arttırmıştır. Uzaktan eğitim sonrası yüz yüze eğitime geçiş döneminde bu farklılıklar daha belirgin olarak ortaya çıkmıştır. Bu nedenle uzaktan eğitime erişmemiş olan öğrencilere yönelik tedbirlerin alınması ve desteklenmeleri çok önemlidir.

Temel Eğitimin temel amacı yaşama dair temel becerileri öğrencilere kazandırmaktır. Temel beceriler içerisinde akademik becerilerden önce duyuşsal ve sosyal beceriler gelmektedir. Öğrencilerin okula ve öğrenme ortamına olumlu tutum geliştirmesi, öğretmen öğrenci iletişimi ve etkileşimin üst düzeyde olması, akran etkileşimi ve oyun aracılığıyla kuralları öğrenmesi gibi duyuşsal ve sosyal becerilerin sağlanması akademik becerilerin edinmesinde ön koşuldur. Ancak pandemi dönemi uzaktan eğitim sürecinde duyuşsal ve sosyal becerilerden akademik becerilere ağırlık verilmiştir. Buna rağmen bu süreçte akademik becerilerde kayıplar olduğu belirtilmiştir. Asıl en büyük kayıplar öğrencilerin duyuşsal ve sosyal becerilerinde olmuştur. Bu nedenle pandemi sürecinin akademik kayıplarının giderilmesi için öncelikle öğrencilerde duyuşsal ve sosyal becerilerin geliştirilmesi gerekmektedir.

Eğitimde Fırsat Eşitsizliğinin Azaltılması İçin Öneriler

- İlk olarak okullaşma oranlarının zorunlu eğitim kademelerinde arttırılması gerekmektedir. Eğitime erişemeyen çocuk kalmayana kadar çalışılması gerekmektedir. Ayrıca zorunlu eğitim kapsamında olmasa da okulöncesi dönemde okullaşma oranının arttırılması ve okulöncesi eğitime ücretsiz olarak erişim hakkı tanınmalıdır. 11. Kalkınma planında "Tüm eğitim kademelerinde okullaşma ve tamamlama oranları arttırılacak, devamsızlık oranları azaltılacaktır" ve "Erken çocukluk eğitiminde 5 yaş zorunlu eğitim kapsamına alınacak, esnek zamanlı ve alternatif erken çocukluk eğitim

modelleri oluşturulacak; bu amaçla ihtiyaç duyulan ilave derslikler yapılacaktır" ifadeleri yer almaktadır. Bu tedbirlerin hızlı bir şekilde alınması ve çocukların erken çocukluk eğitimine dahil edilmesi önemlidir. Ancak bu kapsam 5 yaş ile sınıflı kalmamalı daha küçük yaş gruplarının da desteklenmesi gerekmektedir. Anne-babaların erken çocukluk eğitiminin önemi hakkında bilgilendirilmesi ve okulöncesi eğitimin teşvik edilmesi önerilmektedir.

- Eğitime ayrılan finansmanın arttırılması ve kademeler arasında farklılığın azaltılması gerekmektedir. Özellikle okulöncesi ve ilkokul kademelerine verilen finans desteği arttırılmalıdır. Hane halkı harcama oranları oldukça yüksek olmakla birlikte bu durum sosyoekonomik açıdan dezavantajlı öğrencileri olumsuz yönde etkilemektedir. Bu nedenle eğitim harcamalarında ücretsiz ve nitelikli eğitimin temel sağlayıcı olan kamunun toplam eğitim harcamaları içindeki payı arttırılmalıdır.
- Okullar ve bölgeler arasındaki farklılıklar giderilmelidir. Bunun için okul ve bölgesel bazlı ek destek programlarının uygulanması önemlidir. DYK ve İYEP gibi projelerin sayısının arttırılması ve buna benzer projelere yönelik dezavantajlı öğrencilerin kullanımını yaygınlaştırılmalıdır.
- 2023 Eğitim Vizyonunda ve 11. Kalkınma Planında yer alan "Okul Gelişim Modelinin" hayata geçirilmesi eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanabilmesi adına önemli bir çalışmadır. Bu modele göre okulların sahip oldukları koşul ve öncelikler belirlenerek okulların gelişimlerinin izleneceği ve her okulun kendi içinde değerlendirileceği belirtilmektedir. Okullar arasındaki imkân ve başarı farklılıklarının azaltılmasına yönelik yürütülmesi planlanan bu proje ile her okula yönelik Okul Gelişim Planının hazırlanması eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanabilmesi adına önemli görülmektedir.
- Bölgesel olarak farklılıkların oluşmasında bir faktör olarak öğretmen tayinleri de önemli bir etkidir. Dezavantajlı bölgelerde bulunan okullarda görev yapan öğretmenlerin sürekli değişmesi eğitimde niteliği düşüren bir etkidir. Öğretmenleri sözleşmeler ile bu bölgelerde görev yapmaya mecbur bırakmak yerine bu bölgelerde uzun süreli görev yapmaya teşvik edici adımlar atılmalıdır.
- İkili eğitim tamamen sona erdirilmelidir. 11. Kalkınma planında " Tüm eğitim kademeleri itibarıyla Plan döneminde tekli eğitime geçilecek; bu amaçla ilave derslikler yapılacaktır." İfadesi yer almaktadır. Ancak daha önceleri de benzer kararlar alınmış olmasına rağmen 2021 yılı itibarıyla ikili eğitimde okuyan ilkokul öğrencilerinin oranı hala %37,3, ortaokul öğrencilerinin oranı %27,6 ve lise öğrencilerinin oranı ise %4,2'dir. Eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanabilmesi için ikili eğitimden tekli eğitime geçilmesi çalışmaları öncelikli olarak tamamlanmalıdır.

- Sınav odaklı eğitim-öğretim, eğitimde fırsat eşitsizliğini derinleştirmektedir. Eğitim öğretimi sınavlara göre şekillendirmek yerine öncelikle öğrencilerin almış oldukları zorunlu eğitim sonunda sahip olmaları gerek temel beceri ve yeterlikler belirlenmeli ve bu beceri ve yeterliklerden yoksun olan öğrenciler desteklenmelidir. Öğrencilerin üst kademelerine geçişlerinin merkezi sınavlar ile yapılması yerine öncelikle okullar ve bölgeler arası sosyoekonomik düzeylere bağlı olarak yaşanan eşitsizliklerin giderilmesi sağlanarak, okullarda almış oldukları eğitim sonrasında edinmiş oldukları beceri ve yeterliklere göre üst kademelere geçişlerinin sağlanması önerilmektedir.
- Temel eğitimin son kademesi olan ortaokulların yeniden yapılandırılması, akademik ve meslek liselerinin temelinin etkili bir şekilde yapılandırılması önem arz etmektedir. Böylelikle meslek liselerine akademik yönden zayıf öğrencilerin değil ilgi ve yeteneklerine uygun olarak akademik yönden başarılı öğrencilerin tercih etmesi sağlanabilir. Temel eğitimde, eğitimde fırsat eşitsizliğine temel oluşturan ortaöğretime geçiş için yapılan merkezi sınavına atfedilen değeri düşmüş olacaktır. Bu sayede sınav odaklı bir eğitim anlayışı yerine temel beceri ve mesleki becerilerin kazandırılması anlayışı ile fırsat eşitliğine uygun eğitim-öğretim anlayışına geçilebilir.
- Uzaktan eğitim sadece pandemi gibi zorunlu durumlarda değil her zaman örgün eğitimin bir parçası olarak devam ettirilmelidir. Pandemi gibi zorunlu durumlara karşı tüm eğitim paydaşlarının hazırlıklı olması adına uzaktan eğitim tecrübelerinin artırılması önemli görülmektedir. Bu nedenle uzaktan eğitimde yaşanan sorunlara yönelik gerekli tedbirlerin acilen alınması gerekmektedir. Bu tedbirler kapsamında öncelikle eğitim paydaşlarının teknoloji kullanım yeterliklerinin artırılması için eğitimlerin düzenlenmesi, öğretmen ve öğrencilere gerekli altyapı ve donanımın sağlanması, uzaktan eğitime uygun ulusal öğretim programlarının geliştirilmesi önerilmektedir. Uzaktan eğitim sürecinde ne kadar tedbir alınırsa alınsın Türkiye'nin bazı bölgelerinde internet erişimi sorunu bulunmaktadır. Ayrıca her haneye gerekli teknolojik araçlarının kısa vadede sağlanamayacağı düşünüldüğünde farklı tedbirlerinde alınması gerekmektedir. Farklı ülkelerde pandemi sürecinde uzaktan eğitime yönelik alınan tedbirler incelenebilir. Örneği Almanya ve Şili gibi ülkelerde uzaktan erişim sorunu yaşayan öğrencilere basılı dokümanlar posta yoluyla gönderilmiş ve dezavantajlı öğrenciler eğitimin içinde tutulmuştur.
- Öğretmenler uzaktan eğitim sürecinde yoğun bir çalışma temposu ile alışık olmadıkları bir sürece uyum sağlamaya çalışmışlardır. Bu süreçte çok yıpranmış ve dijital yorgunluk yaşamışlardır. Özellikle çocuğu olan öğretmenler evde hem çocuğunun eğitimi ile hem de öğrencileri ile ilgilenmek

zorunda kalmışlardır. Böyle bir sürecin tekrar yaşanması durumunda hem küçük yaşta çocuğu olan öğretmenlere hem de çalışan kadınlara yönelik eğitim ve bakım hizmetleri desteği sunulmalıdır.

- Uzaktan eğitim sürecinde duyuşsal ve sosyal becerilerin kazanımında yaşanan kayıplar sonucunda çocuklarda etkili iletişim kurma, işbirliğı içinde çalışma, okul ve toplum kurallarına uyma vb. becerilerde problem yaşadıkları gözlemlenmiştir. Geleceğın büyükleri olan çocukların yaşadığı bu durum geleceğın toplumunda sorunlara neden olabilecektir. Bu nedenle akademik becerilerin yanında duyuşsal ve sosyal becerilere ağırlık verilmelidir. Onun için temel eğitim programlarında duyuşsal ve sosyal becerilere yönelik kazanımlara daha fazla yer verilmesi gerekmektedir.
- Eğitimde fırsat eşitliğı kavramının tam anlamıyla anlaşılması sağlanmalıdır. TÜİK verilerine göre Türkiye’de 6-17 yas aralığında 676 bin çocuk zorunlu eğitim çağında olmasına rağmen okul dışında kalmıştır. Ülkemizin her kesiminde her vatandaşımızın eğitime amasız ve fakatsız ulaşabilmesi sağlanmalıdır. Bireyler aile geçmişlerinden, cinsiyet farklılıklarından ve bölgesel dezavantajlardan ari bir biçimde eğitime ulaşabilmelidir.
- 1921 maarif kongresinde alınan ilkokulun 5 yılı çıkarılması kararından 2012 yılında geri adım atılarak ilkokul 4 yıla düşürülmüştür. Bu karardan ivedilikle dönülerek Türk Eğitim Sisteminin oturmuş 5 yıllık ilkokul tecrübesine uygun olan 1+5+3+4 kesintili zorunlu eğitim uygulanması hayata geçirilmesi değerlendirilmelidir.
- Okul öncesi eğitim zorunlu hale getirilmelidir. Bunun yanında erken çocukluk dönemi dediğimiz 1-3 yaşa arası çocukların eğitim ve bakımına yönelik çalışmalar yaygınlaştırılmalıdır.
- Yoksulluğun eğitimi doğrudan etkilediğı, eğitim çağına gelen çocukların %30,9 unun yoksulluk çektiğı gerçeğinden yola çıkarak Toplumun gelirini artırıcı, üretim ve istihdama yönelik çalışmaların devletin öncelikli politikaları arasına alınması gerekmektedir.
- Köy okulları yeniden açılmalıdır. Köy okullarının açılış ve işleyiş şekli ivedilikle gözden geçirilmeli ve düzenlenmelidir. Çocuğunu okutmakta zorlanan bireylerin şehirlere taşınması ile köylerde nüfusun azalması ülkemizin gıda güvenliğini tehdit edecek düzeyde tarımsal üretimi olumsuz etkilemektedir. Taşınalı eğitimin doğurduğu istenmeyen olaylar da düşünöldüğünde köy okullarının yeniden tam anlamı ile işler hale gelmesi açılması elzem bir hal almıştır.
- Öğrencilerin okulda oldukları süre ile öğrendikleri arasında 3 yıllık bir zaman farkı bulunmaktadır. Bunun giderilmesi amacıyla okullaşma ve öğrenme arasındaki ayırım doğru yorumlanmalıdır.

- 2019 verilerine göre yani pandemi önceki sürece ilişkin verilere göre ülkemizde 186 000 öğrenci birleştirilmiş sınıflarda eğitim görmektedir. Bu durum sadece kırsal bölgelere için değil İstanbul il sınırlarında örneğin Kınalı Ada Mehmetçik İlkokulu gibi yurdun pek çok yerinde karşımıza çıkmaktadır. Birleştirilmiş sınıflarda (1.-2.-3.-4.) bir arada bir öğretmenle okutulması da akranlarından daha yetersiz bir öğrenme ortamında bu süreci tamamlamaya çalışan öğrenciler açısından ciddi bir eşitsizlik doğurmaktadır. Bu ortamda çalışan öğretmenlerin önemli bir kısmı hem idari işler, hem yardımcı hizmetler hem de öğretmenlik görevlerini kendileri yerine getirmeye çalıştıkları için bir tükenmişlik yaşamaktadırlar.
- Bölgeler arası farklar gerçekçi biçimde tespit edilmelidir. Ülkemizde gerek bölgeler arası gerekse okullar arası eğitim farkı çok büyüktür. Söz konusu farkın giderilebilmesi için öncelikle bu farkın derecesinin tespit edilmesi gerekmektedir. Bunun için de öncelikli olarak eğitim kurumlarının gerçek başarı düzeylerini ortaya koyacak net verilere ihtiyaç vardır. Çünkü test usulüyle yapılan merkezi sınavlara ait veriler okulların gerçek başarı düzeylerini ortaya koymaktan uzaktır. Vasat bir okulda okuyan öğrenci çok iyi bir dershaneye, (günümüzde adı temel lise olsa da dersane işlevi görmektedir) gittiği ya da özel ders aldığı için oldukça iyi bir puan alarak başarılı olabilmektedir. Dolayısıyla öğrencinin öğrenim gördüğü eğitim kurumu da başarılı izlenimi vermektedir. Ama aslında bu başarı okulun değil, dershanenin başarısıdır. Bu yanılsamadan uzaklaşarak okulların öğretmen, materyal ve donanım bazlı durum raporları çıkarılmalı ve bu rapor doğrultusunda dengeleme çalışması yapılmalıdır. Eğitim başarı haritaları buna örnek olabilir.
- Bölgelerin eğitim başarısı haritaları çıkarılmalıdır. Yapılan gerçek değerlendirmeler ile ülkenin tamamındaki mevcut durum saptanmalı. Yapılan taramalar okul müfredatından, öğrenci durumuna, öğretici kadrodan yönetim kademesine tüm gerçekliğiyle ele alınmalı. Değerlendirmeler tarafsız ve uzman bir kadroyla yapılmalı. Eğitim dışındaki faktörler–özellikle siyasi kaygılar süreçten uzak tutulmalı. Tarafsız bir şekilde yapılan bu taramanın ardından her bölge açısından her bölge adına ayrı bir şekilde planlanacak kapsamlı 1-3-5-10 yıllık sistematikleştirilmiş eğitim kalkınma planları oluşturulmalı. Bu hususta her eğitim bölgesi adına eksik ve ihtiyaçlar belirlenip uzun vadeli yatırımlar yapılmalı. Eğitim kurumları, eğitim alt yapıları, destek hizmetleri de süreçlere katılarak bütüncül olarak ele alınmalı. Tüm bunlar planlanırken eğitimin en önemli iki ayağı iyi değerlendirilmeli. Öğrenci ve eğitimcinin yeri geldiğinde birincil ihtiyaçlarının karşılanmadığı eğitim bölgelerini düşünürsek; kademeli olarak oluşturulacak bu eğitim kalkınma planlamalarında yapılacak tüm fuzuli harcama kalemlerinin göz önünde bulundurulup öncelikli olarak eğitim girdilerinin tüm ülkede somut olarak iyileştirilmesi gerekmektedir.

- Bölgesel farkların tespiti için objektif değerlendirme yapılmalıdır.
- Okulların sadece binadan ibaret olmadığı şuuruyla; laboratuvar, kütüphane, çok amaçlı salon gibi ihtiyaçlarının giderilmesi yönünde hamleler yapılarak okulların fiziki farkları giderilmelidir.
- Okullara yeterince bütçe ayrılarak, öğrenci başına ödenek verilerek okulların kendi fiziksel, sarf malzemesi ve yardımcı hizmetler personelini karşılamasında devlet desteği sağlanarak Zengin bölge okulu-fakir bölge okulu arasında doğan eşitsizliklerin giderilmesi yönünde adımlar atılmalıdır.
- Kamu ve özel kurumlardaki öğrenme ortamları arasında en büyük farka sahip ülkelerden biri olduğumuz gerçeği göz ardı edilmeden bunun için çözüm üretilmelidir.
- Eğitimin çok ihmal edildiği bölgeler için ailelere bilinçlendirme politikaları uygulanmalıdır.
- Önümüzdeki süreçte anaokulu eğitimine önem verileceği bu doğrultuda 3971 yeni sınıfı açılacağı planlanmaktadır. Anaokulunun açılması sevindirici bir durum iken bu sınıfların öğretmen ihtiyacını giderecek çalışmalar da süratle yapılmalıdır. Aksi takdirde okulun sadece binadan ibaret olması gerçeği bu adımların akamete uğramasına neden olabilecektir.
- Geliştirilmesi planlanan bölgelere gönüllü öğretmen görevlendirilebilmesi için öğretmenlere teşvik ödeneği ya da bölge tazminatı verilmelidir.
- COVID 19 dandemi sürecinde temel eğitime ulaşmakta problem yaşayan, teknik imkân ve donanımları bulunmayan öğrenciler için kapsamlı ve kalıcı tedbirler geliştirilmelidir.

Mesleki Eğitimin Geliştirilmesi:

- Mesleki eğitim geliştirilmeli ve özendirilmelidir. Ülkemizde herkeste üniversite öğrenim görme başka bir deyişle “beyaz yakalı” olma isteği vardır. Halbuki üniversiteler kadar mesleki teknik eğitim de bireylere çok önemli olanaklar sağlayabilecektir. Dünyaca ünlü bir şirketin üst düzey yöneticisi ülkemizle ilgili yaptığı açıklamada “...bana üniversite diploması ile gelmeyin ihtiyacım yok bana ara eleman lazım” diyerek mesleki teknik eğitimin önemine ironik bakış açısı belirtmiştir. Mesleki eğitimin geliştirilmesi ve özendirilmesiyle “mutlaka üniversite okuma gerekliliği” algısı azalacaktır.
- Eğitim Konseyi, kendisine meslek kuruluşları, işletmeciler, kamu idaresi gibi paydaşlardan gelen talepler doğrultusunda; istihdam ve küresel ve milli çıkarlar ekseninde ihtiyaca göre ara eleman eğitimini planlamalıdır. Bu doğrultuda özellikle “iş bulma” hususunda meslek liselerine avantaj sağlanmalıdır. Bu durumun gerçekleşmesiyle üniversite sınavlarına da ilgi

azalacaktır. Üniversite eğitimi sadece akademik düzeyde eğitim almak isteyen kişilere açık olmalıdır. Meslek liseleri ile ilgili düzenlemeler hayata geçirildiğinde ve dolayısıyla iş kaygısı en aza indirildiğinde üniversite okumak isteyen kişi sayısı da azalarak mevcut kontenjanları karşılayacak duruma gelecektir. Burada ön plana çıkacak olan sorun, kimin hangi bölüme yerleşeceği olacaktır. Meslek liselerinin bölgesel ihtiyaçları karşılamaya yönelik eğitimler ve projeler üretmesi sağlanmalıdır. Yeterince talep görmediği için ortaokuldan mezun olan en düşük seviyede öğrencilerin mesleki liselere yerleşmesi yerine bireysel özellikler dikkate alınarak beceri ve yetenekler doğrultusunda öğrenciler bu okullara alınmalıdır. Eğitim veren öğretmenlerin kendilerini güncel teknik bilgilerle güncellemeleri gereklidir. Meslek liselerinin şehirlerindeki sanayi kurumları ve firmalar tarafından yeterince desteklenmemeleri Türkiye’de zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılması ile hem ailelere zorunlu eğitim diretilmekte hem de mesleki ve teknik eğitimde çiraklık ve kalfalık sistemi can çekişmektedir. Liseyi tamamlayan genç tam anlamıyla uygulama ve pratikten yoksun olduğu için iş bulmakta zorluk yaşamaktadır. İş yerleri, atölyeler gibi işletmeler mesleki ve teknik eleman sıkıntısı çekmektedir. Günümüzde bu sıkıntının hissedilmeme nedeni işyerleri ihtiyaçlarını düzensiz göçmenlerden sağlamaktadır ancak kalifiye eleman problemi ile birçok işyerinin yakın tarihte yüzleşmesi kaçınılmazdır. o Mesleki ve teknik eğitimde mesleki eğitim merkezlerinin zorunlu eğitim kapsamında değerlendirilmesi önemli bir gelişme olmakla birlikte, teorik eğitim derslerinde yüz yüze eğitim zorunluluğu bulunmaması temel becerilerin geliştirilmesi açısından bir sorun teşkil etmektedir.

- Yaygın eğitimde; yer, zaman ve yaştan bağımsız (Ubiquitous Learning) öğrenme modeli benimsenmelidir.
- Mesleki eğitimde eğitim dili olarak Türkçe benimsenmeli, öğrencilerin mesleki yabancı dil edinmeleri konusunda dil laboratuvarı ve uygulamalı konuşma dersleri planlanmalıdır.
- Öğrencilere MEB-Sanayi işbirliği ile eğitim aldıkları ve iş dünyasında ihtiyaç duyulan alanlarda staj yapma imkânı sağlanmalıdır.
- Öğrenciler mecbur bırakıldıkları alanlarda değil ilgi, istidat ve yeteneklerine göre mesleki alanlarda okumalarına imkân verilmelidir.
- Mesleki ve Teknik Liselerin ve eğitim merkezlerinin idarecilerinin atamaları, liyakat, ehliyet ve yazılı yarışma sınavında gösterecekleri başarıya göre yapılmalıdır.
- Mesleki Teknik Eğitime öğretmen yetiştirme yeniden ele alınmalıdır.
- Mesleki Teknik Eğitimde geçerliliğini yitiren alanlar yerine güncel ihtiyaç duyulan alanlar ihdas edilerek eğitim yeniden planlanmalıdır.

- Hayata yön verecek günümüzde ortaya çıkmış teknolojik alanlar ile iş hayatında yeni ihtiyaç duyulan ve değişik alanlardan eleman teminiyle devam eden; örgün eğitimi henüz bulunmayan mesleklerin örgün eğitim kapsamında öğrenci yetiştirilmesine imkân verecek düzenlemeler yapılmalıdır. Bu alanlara bariz olarak ön plana çıkan aşağıdaki mesleklerle başlanarak güncel gelişmelere göre ilave yapılabilir.

1- Siber Güvenlik Alanı

Bu alan eğitimi ile günümüz siber güvenlikte kullanılan araç ve tekniklere hakim, proaktif yaklaşımları benimseyen uzmanlar yetiştirilir. Ağlar, programlar, cihazlar ve verilerin korunması için süreç ve uygulamaların tamamı ele alınır.

İşletim sistemlerinin güvenliği, ağ, uç nokta güvenliği, mobil sistemler ve güvenlikleri, ulusal ve uluslararası standartlar, atak ve defans yöntemleri üzerine genel yelpazede bilgiler içerir.

2- Akıllı Sistemler Alanı:

Günlük hayatta ev, ofis ve sanayide karşımıza çıkan akıllı donanımlar, cihazlar, yönetim sistemleri bu kapsamda değerlendirilebilir. Örnek olarak binalarda kullanılan akıllı anahtar, aydınlatma, iklimlendirme, izleme, konuşma sistemleri verilebilir.

3- Otonom Sistemler

Kendi kendine hareket ederek tanımlanan işleri yürüten her türlü kara aracı bu kapsamdadır. Bu sistemlerin programlanması, kullanılması, montajı, bakım ve onarımı bu eğitimi alan kişiler tarafından gerçekleştirilir. Bu sistemleri tarımdan konutlara kadar yaygın bir kullanım alanı olduğu dikkate alınmalıdır.

4- Gömülü Sistemler

Yazılım temelli kontrol özellikleri olan çoğunluğunu IOT cihazların oluşturduğu her türlü akıllı cihaz, alet ve sistemin kontrol kartları veya işlemcilerle kontrolünü sağlayan programlama ve tasarım işlerinin yapılmasıdır.

Bu kişiler; tasarım, programlama, hazır kontrol kartlarının programlaması, temel elektronik, işletim sistemlerini bilir.

5- Robotik

Başta sanayide üretim süreçlerinde kullanılan robotlar olmak üzere günlük hayatta araç yıkama, robot süpürge vb. cihazları kapsayan teknolojiye hakim kalifiye insan gücü yetiştirmek amaçlanmaktadır.

6- Yapay Zeka

Bu alanın amacı yapay zeka teknikleri konusunda bireylere bilgi ve beceri kazandırmaktadır. Günümüzde yapay zeka sistemleri birçok iş alanını değiştirmektedir. Bu sayede bireylere;

- Yapay zeka tekniklerini öğrenme ve uygulama,
  - Yapay zeka tekniklerindeki hataları anlama,
  - Yapay zeka tekniklerini tasarlama,
  - Yapay zeka projelerini geliştirme,
- bilgi ve becerileri kazanır.

Bu alan proje uygulamasında sonra yaygınlaştırılır.

7- Kodlama

Amaç bireylerin robotik ve kodlama dünyasına giriş yapmalarını sağlarken, kodlamanın temel kurallarını da öğrenmeleridir. Bu eğitim ile kodlama alanı ile ilgili olarak genel bilgileri kazanılır, popüler olarak kullanılan kodlama araç ve gereçleri öğretilir. Bütün mesleki alanlarda mühendislik seviyesi gerektirmeyen kodlamaların geliştirilmesi hedeflenmektedir.

8- Hava Araçları

Drone (Dikuçar), İnsansız Hava Araçları gibi sivil ve askeri amaçlı yeni nesil hava araçlarının kullanımı, bakımı, onarımı gibi süreçleri yürütebilen, bu araçların tasarım ve üretiminde yer alabilen insan kaynağı hedeflenmektedir.

9- Çok Boyutlu Modelleme Ve Üretim

Günümüzde yoğun olarak kullanılan 3 boyutlu yazıcılar temelinde, modelleme tekniklerini ve araçlarını kullanabilen, bu modellerin üretim süreçlerinde yer alabilen insan kaynağının yetiştirilmesi hedeflenmektedir.

10- Geri Dönüşüm Sistemleri

Ülkemizde tüketim kaynaklı israfın önlenmesi geri dönüşüm sistemleri ile mümkün olacaktır. Bu geri dönüşümün gerçekleştirilmesinde kullanılan sistemleri, cihazları, ilgili süreçleri yönetebilen insan kaynağının yetiştirilmesi, ülkemizin bütün kurum ve kuruluşlarında teknik personel istihdamı ile etkin bir geri dönüşüm anlayışı tesis edilebilir.

- Mesleki ve Teknik Eğitim Kurumlarına Öğretmen Yetiştirilmesi İçin Bir Yapı Oluşturulması

2009 yılında Mesleki ve Teknik Eğitime Öğretmen yetiştiren Fakültelerin kapanmasıyla bu alanlara öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumları ortadan kalkmış, öğretmen yetiştirmenin nasıl olacağı bazı öneriler olsa da herhangi bir karara bağlanmamıştır. 2009 yılından beri Mesleki ve Teknik Eğitim kurumları için öğretmen yetiştirilmemiştir.

- Mesleki eğitimde Ar-Ge faaliyetleri için Mesleki ve Teknik Eğitim Enstitüsü kurulmasının önerilmelidir.
- Mesleki orta öğretim öğrencilerine İş kazası ve meslek hastalıkları sigortası yerine tam sigorta yapılması teşvik edici olacaktır.
- Mesleki ve teknik eğitimin özendirilmesi için, mesleki ve teknik okul mezunlarının kendi alanında istihdamında artırımlı bir asgari ücret uygulamasına geçilmelidir.
- Bakanlığımıza ait sitelerde ve MYK'nın sitesinde yer alan meslek alanlarının gerektirdiği bilgi, beceri ve yetkinliklerin ve hatta özel sektörün kullandığı ölçütlerin, mesleki tanıtım ve yönlendirme faaliyetlerinde sistematik ve belirleyici unsur olacak şekilde yer almasını sağlayacak çalışmalar planlanmalıdır. Tanıtım yönlendirme faaliyetleri, MTAL'lerin iyi niyetle ortaokulları gezip, kendi okullarında misafir edip sınırlı süreli bir tanıtımda bulunmasıyla sınırlandırılmamalıdır.
- 2023 Eğitim Vizyonu Belgesi'nde yer verilen ve okullarda kurulmaya başlanan tasarım-beceri atölyeleri, öğrencilerin kendilerinin ve onları yönlendirecek öğretmenlerinin öğrencilerin yetkinliklerini keşfetmelerine fayda sağlayacağını umut ediyoruz. MTAL'lerdeki atelye/laboratuvar ve işliklerin, ortaokul öğrencileri tarafından belli bir program dâhilinde ve 4 yıllık süreye dağıtılmış şekilde kullanılması da tanıtım yönlendirme faaliyetlerine fayda sağlayacaktır.
- Mesleki gelişim sürecini etkileyen; bireyin ailesi ve etkileşim içinde olduğu diğer kişiler, okul öncesi ve okul yaşantıları ve aldığı eğitim, kişilik yapısı ve benlik algısı, bireyin ilgileri, ihtiyaçları ve beklentileri, genel ve özel yetenekleri, sahip olduğu değer yargıları, yaşadığı çevrenin özellikleri,

bölgedeki mevcut iş alanları, istihdam durumları, piyasadaki arz-talep durumları gibi etmenler de temel ölçüt olarak kabul edilmelidir.

- 2023 Eğitim Vizyonu Belgesi'nde yer verilen "Yeterlilik Temelli Değerlendirme Sistemi" ve her çocuk için bir e-portfolyo oluşturulacak olması da umut verici hedeflerdendir. Eğitim yöneticilerinin seçilmesi mevzusunda dile getirdiğimiz davranış ve yetkinlik analizlerinin de öğrencilere uygulanması faydalı olacaktır. Daha eğitimin ilk basamaklarından itibaren öğrencilerin özelliklerinin keşfedilmesi, onların doğru meslek alanlarına yönelmesi ve yönlendirilmesi için çok değerli verilere sahip olmamızı sağlayacaktır. Bu verileri de etkin şekilde kullanmalı, sadece bir sınavla okul/meslek seçimi yapılmasının önüne geçilmelidir.

Öğretmenlerin Mesleki Gelişimi:

- Eğitim fakültelerine öğrenci kabul edilmesinde akademik başarının/yeterliliğin yanında duyuşsal özelliklerin değerlendirme sürecine alınması. Mevcut şartlarda eğitim fakültelerine öğrenci kabulünde merkezi sınav puanı ve kısmen de ortaöğretim başarı puanı dikkate alınmaktadır. Ancak "İyi öğretmen kimdir?" sorusuna yerli ve yabancı literatürde ön plana çıkan husus duyuşsal özellikleridir. Ayrıca öğretmenlik mesleğinde akademik başarının nitelikli öğretmen olmayı öngörmediği vurgulanmaktadır. Hal böyle iken zengin bir öğretmen yetiştirme tarihine sahip ülkemizde, cumhuriyetten günümüze kadar olan öğretmen yetiştiren kurumların öğrenci alım kriterlerine bakıldığında sadece akademik başarıların değil; beceri, tutum ve davranışlarında yoklandığı görülmektedir. Özellikle bu davranışlar ahlak, disiplin, öğretmenlik mesleğine heves, istekliliği, konuşma kabiliyeti, milli duygusu ve ilgileri kapsadığı belirtilmektedir.
- Eğitim fakülteleri lisans programlarında uygulama süresinin uzatılması (İntörn Uygulaması) uygulanabilir. Öğretmenlerle yapılan çalışmalarda, genellikle öğretmenliğin meslekte öğrenildiği, lisans eğitiminin yeteri kadar etkili olmadığı vurgulanmaktadır. Bu durumun nedeni olarak ise lisans eğitiminde alınan derslerin daha çok teorik olarak işlendiği, uygulamaya yeterli zaman, emek ve çabanın harcanmadığı belirtilmektedir. Asıl uygulama olan öğretmenlik mesleğini icra etmeye başladıklarında en büyük deneyimi yaşadıkları ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda uygulama, diğer disiplinlerde (tıp, mühendislik vb.) olduğu kadar öğretmenlik mesleğinde de oldukça hayattır, önemlidir. Ancak 2018-2019 eğitim öğretim yılından itibaren uygulanmaya başlayan eğitim fakültesi yeni lisans programları içeriği incelendiğinde uygulama ayrılan zaman problemi varlığını koruduğu görülmektedir. Yaklaşık olarak bir lisans programında 134 saat teorik ders saati varken sadece 16 saat uygulamaya zaman ayrılmıştır.

- Eğitim fakültelerinin kontenjanı MEB tarafından belirlenmelidir. MEB'in öğretmen ihtiyacı ile sınava giren aday sayısı arasında oldukça ciddi bir fark bulunmaktadır. Şu an atama bekleyen 450 bin öğretmen bulunması bunun yanında eğitim fakültelerinde okuyan öğrencilerinde bu sayıya ilave edilmesi ile her geçen gün atama bekleyen öğretmen sayısı artmaktadır. Dolayısıyla ihtiyaçtan fazla öğretmen yetiştirme politikasına bir son verilmeli ve eğitim fakültelerine ayrılan kontenjanda azalmaya gidilmelidir.
- Öğretmen atamalarında mesleğe uygun kapsamlı bir değerlendirme sistemi kullanılmalıdır.
- Öğretmen adayları eğitim süreçlerini kapsayan gelişim dosyaları oluşturulmalıdır. Eğitim fakültelerinde okurken öğretmenlik yapamayacağına karar verilenlerin ilgi ve kabiliyetine uygun başka eğitim programlarına geçiş yapması sağlanmalıdır.
- Eğitim fakültelerinin yeniden yapılanması tartışmaya açılarak güçlendirilmesi sağlanmalıdır.
- Formasyon programları planlanırken etraflı bir planlama yapılmalıdır.
- Öğretmenlik Liseleri yeniden açılmalıdır. Öğretmenliğin erken yaşlardan ruhsal ve psikolojik olarak hazırlanması gereken bir meslek olduğu düşünülerek öğretmenlik lisans programlarına öğrenci seçimi Öğretmen Liseleri üzerinden yapılarak bu süreç daha doğru yönetilebilir.
- Sözleşmeli Öğretmenlik Kaldırılmalıdır. Öğretmenlik mesleği, özel bir ihtisas mesleğidir. Asli ve sürekli kamu hizmetinin öncelikli olarak kadrolu memurlar eliyle görülmesi esastır. Bunun yerine sözleşmeli personel istihdamı tercih edildiğinde ise, aynı görevi yerine getiren kamu personeli, aradaki statü farklılığından dolayı farklı uygulamalara ve özlük haklarına tabi olmaktadır. Bu ayırım eğitim-öğretim hayatındaki çalışma barışını olumsuz yönde etkilemektedir. Sözleşmeli öğretmen istihdamı ile amaçlanan kalkınmada öncelikli bölgelerdeki öğretmen ihtiyacının karşılanması ise, bu sorunun çözümü sözleşmeli öğretmen istihdamı yerine, ekonomik teşvik primi vb yöntemlerle bu bölgelerde çalışmayı cazip hale getirmek olmalıdır. Sözleşmeli öğretmenlik, çalışma barışını da bozmaktadır. Aynı öğretmenler odasında özlük hakları farklı öğretmenler oluşturulmaktadır. Bu yöntem geçmişte de denenmiş ve verim alınmadığı görülerek vazgeçilmiştir. Bu sebeple sözleşmeli öğretmen istihdamından derhal vazgeçilmelidir. Sözleşmeli öğretmenlerimizin tamamının kadroya geçirilmesi, kadroya geçiş süreci tamamlanana kadar kadrolu öğretmenlerin yararlandığı tüm mali ve özlük haklardan yararlandırılması gerekmektedir.
- Ücretli Öğretmenlik Kaldırılmalıdır. Ön lisans ve lisans eğitimleri olan ve bu eğitimlerini sürecinde öğretmenlikle alakasız alanlardan mezun olan

kişilerin ücretli öğretmen olarak görevlendirilmesi eğitimi olumsuz etkilemektedir. Türkiye'nin bu denli öğretmen açığı varken, mesleğine uygun eğitim almış 450 bin ataması yapılmayan öğretmen hali hazırda atama beklerken bu ihtiyacın ücretli öğretmenle karşılanması uygulamasına bir son verilmelidir.

- Mülakat uygulaması kaldırılmalıdır. Bunun yerine adil, şeffaf yarışma sınavları uygulamaya konulmalıdır.
- Öğretmenlik Bir Kariyer Mesleği Gibi Planlanarak Kariyer Basamakları Belirlenmelidir.
- Bu hususta da yeni bir zorluk ve adaletsizlik doğmasını önleyecek çalışmalar süreçlerin paydaşları ile birlikte yapılmalıdır. Anayasa Mahkemesi'nin 2004/83 E, 2008/107 K. Sayılı ve 21.05.2008 tarihli kararı ile 30.6.2004 günlü, 5204 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu ve Devlet Memurları Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun'un uzman öğretmenlikte aranan kıdem şartının da içinde bulunduğu bazı madde ve ibareleri iptal edilmiştir. Anayasa Mahkemesi kararının, Resmi Gazete'de yayımlanmasından başlayarak 1 yıl sonra (18.03.2010 tarihinde) yürürlüğe girmesi öngörülmüştür. Böylelikle doğan yasal boşluğun Anayasa Mahkemesi kararına uygun olarak doldurulması için yasama organına süre verilmiştir. Ancak Anayasa Mahkemesi'nin kararının yürürlüğe girmesinin üzerinden yıllar geçmesine rağmen, yasama organı tarafından bu hususta herhangi bir yasal düzenleme yapılmamıştır. Ülke genelinde açılan bireysel davaların bir kısmı kazanılarak Danıştay tarafından onaylanmak suretiyle kesinleştiği halde, bu davaların bir kısmı süreç içerisinde Danıştay'ın görüş değişikliğinden dolayı olumsuz sonuçlanmıştır. Eşitlik ilkesine aykırı olan bu durumun hukuk devletinde korunması mümkün değildir. Öte yandan kariyer basamakları hususunda hizmet yılı temel alınarak öğretmenlerimizi kariyer basamaklarının belirlenmesidir. Bu doğrultuda, 10 hizmet yılını tamamlamış öğretmenlerimiz uzman öğretmen, 20 yılını tamamlamış öğretmenlerimiz başöğretmen olarak değerlendirilmelidir.
- Öğretmenlik Meslek Kanunu Çıkarılmalıdır. Öğretmenlik mesleğinin statüsünü sağlam bir zemine kavuşturan, mesleğin onurunu koruyan ve özellikle 657 Sayılı DMK'dan kaynaklanan hakların baki kalması şartıyla bir meslek kanunu ivedilikle çıkarılmalıdır. Nitekim 2023 Eğitim Vizyonu Belgesi'nde bu taahhüt edilmiş, öğretmenlerimizde büyük beklenti oluşturmuş fakat iki yıl geçmesine rağmen bir adım atılmamıştır.
- Bütün öğretmenlere 3600 ek gösterge hakkı verilmelidir.

- Öğretmenlere İsteğe ve Alana Uygun Alan Değişikliği Hakkı Verilmelidir. : MEB Öğretmen Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliği'nde alan değişikliklerine bağlı yer değiştirme işlemlerinde takvime yer verilmemesinden dolayı bu işlemlerin yıl içinde gerçekleştirilip gerçekleştirilmeyeceği, gerçekleştirilecek ise ne zaman yapılacağı hususlarında belirsizlik yaşanmaktadır. Çok sayıda öğretmenimiz, eğitimini aldıkları kendi alanlarına geçerek daha verimli olabilecekleri alanda görev yapmayı beklemektedir. Ancak bu konudaki belirsizlik nedeniyle alan değişikliği için bekleyen öğretmenlerimiz mağduriyet yaşamaktadır. Alan değişikliği işlemlerinin mutlaka her yıl düzenli şekilde ve belirli sayıda yapılması suretiyle belirsizliğin giderilmesi şarttır. Aksi takdirde mağduriyetler artarak devam edecektir. Alan değişikliği yapmak için bekleyen öğretmenlerimizin daha fazla mağduriyet yaşamamaları için yapılacak olan alan değişikliği işlemlerinin mutlaka tüm branşları kapsayacak şekilde, bu yıl ve devamında her yıl belirli periyotlarla düzenli olarak yapılması gerekmektedir.
- Rehber Öğretmenlerin Sorunları Çözülmalıdır.: Rehber öğretmenlerin tercih danışma komisyonlarında resen görevlendirilmemesi ve istekli olanların komisyonlarda görevlendirilmesi, görev alan öğretmenlere yolluk verilmesi ve ek derslerin artırımlı ödenmesi, doktora ve yüksek lisans yapanlara ek ders ücretlerinin diğer öğretmenler gibi sırasıyla %15 ve %5 artırımlı ödenmesi, ek ders ücretlerinin artırımlı ödenebilmesi için gerekli mevzuat değişikliklerinin yapılması, rehber öğretmenlerin hükümlülere rehberlik etme ve çocukların ifadelerinin alınması sırasında yanlarında bulunma görevlerinde re'sen görevlendirilmemesi; isteğe bağlı olarak görevlendirilmek isteyenlere ise çocukların ifadelerinin alınması sırasında yanlarında bulunarak sosyal çalışma görevlisi görevini yerine getirmeleri halinde hak ettikleri ücretin ödenmesi gerekmektedir. Ayrıca rehberlik öğretmenlerine nöbet görevi verilmesinin, rehberlik hizmetinin yerine getirilmesi anlamında doğru bir tavır olmayacağı endişeleri dikkate alınarak yeniden düzenleme yapılmalıdır.
- Öğretmenlerin mesleki gelişmelerine ağırlık verilerek hizmet içi eğitim enstitülerinin fiziksel ve öğretim kadrosu olarak daha da güçlenmesi sağlanmalıdır.
- Tüm Öğretmenlerin Maaş Karşılığı Ders Saatleri Eşitlenmelidir: Farklı branşlarda görev yapan öğretmenlerin maaş karşılığı okutacakları ders saatlerinde farklılıklar bulunmaktadır. Öğretmenlerin yıllardır talep ettikleri maaş karşılığı okutulan ders saati sayılarının eşitlenmesi gerekmektedir. 2014 yılında yapılan 19. Milli Eğitim Şurası'nda; "Branş ve sınıf öğretmenlerinin aylık karşılığı girmek zorunda oldukları haftalık ders saatinin 15 ders saati olarak eşitlenmesi için yasal düzenleme yapılmalıdır." tavsiye kararı

alınmış fakat bugüne kadar uygulanmamıştır. Tüm öğretmenlerin maaş karşılığı okutacakları ders sayısının 15 saate eşitlenmesi için düzenleme yapılmalıdır.

- 18. Milli Eğitim Şurasında öğretmenlere bir maaş tutarında ikramiye verilmesi kararı alınmış olmasına rağmen uygulanmamıştır. Bunun tekrar gündeme alınması üzerine çalışmalar yapılmalıdır.
- Eğitim Çalışanlarına Yapılan Şiddeti Önleyecek Düzenlemeler Yapılmalıdır: Fedakârca görev yapan eğitim çalışanlarımız, zaman zaman bazen öğrencinin kendisi bazen de öğrenci velisi veya yakınlarının sözlü ve fiili şiddetine maruz kalabilmekte, giderek yaygınlaşan ve telafisi mümkün olmayan sonuçlar doğuran bu şiddet olaylarının sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Son yıllarda bir kısım meslektaşlarımız bahsi geçen hadiseler neticesinde hayatını kaybetmiştir. Artık bu tür hadiselerin sonlandırılması v toplumumuz için büyük bir ayıp haline gelmiş olan öğretmene şiddetin bitirilmesi için kanuni düzenlemeler yapılmalıdır. Bu anlamda Türk Eğitim-Sen olarak hazırladığımız ve Iğdır Milletvekili Sayın Yaşar Karadağ marifetiyle 21 Kasım 2019 tarihinde TBMM Başkanlığı'na sunulmuş olan yasa tasarımıza desteklenmesini bekliyoruz. Önleyici tedbirleri ve caydırıcı müeyyideleri kapsayan böyle bir yasal düzenleme gerçekleşmeden eğitim çalışanlarına yönelik şiddeti ortadan kaldırmak mümkün olmayacaktır.
- Ek Dersler Vergiden Muaf Olmalıdır: 2010 yılında MEB Kurum İdare Kurulu toplantısında öğretmenlerin aylık gelirlerine ekstra artış getirecek önemli bir öneri gündeme getirildi. Öğretmenlere ödenen ek ders ücretlerinin vergiden muaf tutularak, vergi matrahına dahil edilmemesi istenilen kurum idare kurulundaki öneri uygulamaya konulsaydı ek ders vergiden muaf tutulursa, öğretmen maaşına yaklaşık 100 TL zam gelmesi söz konusu olacaktı fakat o günden bu güne bir düzenleme yapılmamıştır.
- Sıra Tayinleri Tekrar Uygulamaya Konulmalıdır: Öğretmen Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliği'nde, il içi yer değiştirmelerde ataması yapılmayan öğretmenlerin sıraya alınmasını ve sıraların yılda en az iki kez çalıştırılmasına yönelik düzenleme yapılmalıdır.
- Öğretmenlere yönelik mesleki gelişim eğitim seminerlerinin içeriği ulusal ve okul bazlı ihtiyaç analizi yapılarak oluşturulmalıdır
- Öğretmen imaj-statü ve motivasyonu artırılmalıdır. Öğretim sürecinin en önemli unsuru öğretmen olduğu unutulmamalıdır.
- Öğretmene asli görevlerinin dışında gereğinden fazla ya da ilgisiz görevler verilmemelidir.

Eğitimde Okul Aile İşbirliği

- Eğitimin çok ihmal edildiği bölgeler için ailelere bilinçlendirme politikaları uygulanmalıdır.
- Kamu spotu kısa filmler ve afişler hazırlanmalıdır.
- Okul-veli iletişiminde sorunlar yaşanmaktadır. Okul Aile işbirliği ğretim sürecinin başarıya ulaşmasında önemlidir. Öğrenci velilerinin bilinçlendirilmesi konusunda önlemler alınmalıdır. Okul aile işbirliğini içeren geleceğimiz çocuklarımızın okuduğu okullara destek olmayı özendiren ve öneren kamu spotları hazırlatılmalıdır.
- Veli toplantısı, okul aile iş birliği toplantısı, veli ile okul idarecisi, ğretmen görüşmesinin önemini anlatan kamu spotu ve afişler hazırlatılmalıdır.

Dijital Eğitim

- Dijital Eğitimin pandemi süreciyle hayatımızda önemli bir yer tutması sıradan bir hal almıştır. Bu alanda olağanüstü dönemler için tedbirlerin alınması son derece önemlidir. Olağanüstü dönemlerde yüz yüze eğitimin uzaktan yapılması durumunda, öğretmenlere donanım ve program desteği verilmelidir. Bu destek MEB tarafından aynı olarak kullanacakları bilgisayar ve evre birimleri şeklinde olacağı gibi günümüz piyasa şartları göz önünde bulundurularak ortalama bir bilgisayar ve kamera gibi evre birimleri de dikkate alınarak net iki maaş tutarında olmalıdır.
- Öğretmenlerin bu alanda alacakları donanım ve programlara destek olunması konusunda KDV indirim muafiyeti uygulanmalıdır.

Eğitimin Temel İlkeleri

- Eğitim sistemi milli olmalıdır. Türk eğitim sistemindeki en önemli sorunların başında kimi program ve uygulamalarda “Milli” olmamak gelmektedir. Diğer ülkelerde başarılı olduğu varsayılan model veya uygulamaları ülkemiz eğitim sisteminde aynen uygulamaya kalkmak doğru bir yaklaşım değildir. Örneğin Finlandiya eğitimde başarılı diye o ülkenin eğitim süreçlerini taklit etmenin anlamı yoktur. Bir insana ne kadar başarılı kalp nakli yaparsanız yapın kendi organı gibi olamayacaktır. Başka bir ülkenin kullandığı sistemleri, modelleri ülkemizde uygulamak her zaman başarılı olmayacak ya da kısmen başarılı olacaktır. Milli olmak demek evrensel ilke ve kriterlerden uzaklaşmak değildir. Evrensel ilke ve değerler ile milli birikim ve beklentilerimizi birleştirerek bir eğitim modeli ortaya koymak zorundayız.

- Eğitimde “Yıkıcı yenilik” anlayışı terk edilmelidir. “Öğrenen Eğitim Modeli” benimsenmelidir. Eğitim sistemimiz dikey değil yatay bir anlayışa sahiptir. Batı eğitim sistemleri dikeydir. Başarılı olan ülkelerde eğitim sistemlerinde sürekli değişiklikler yapılmaz. Ülkemizde bakan ömrü ortalama 1.2 yıldır. Dünyada bu kadar yönetsel ve yapısal değişiklikler olan bir ülke yoktur. Örneğin AK parti iktidarı döneminde 20’den fazla değişiklik yapılmıştır. Aynı anlayış program geliştirme süreçlerinde de yaşanmaktadır. Programlar geliştirilmek yerine değiştirilmektedir. Ülkemiz eğitim sisteminde bir bakıma “yıkıcı yenilik” yaşanmaktadır. Dokunmatik telefonların tuşlu telefonların yerini alması gibi yeni olarak nitelendirilen şeyler eski şeylerin yerini alarak onları yok etmektedir. Bunun yerine eğitim sisteminde uygulanan sistemlerin eksiklikleri giderilerek verimli, faydalı ve işler bir “öğrenen eğitim modeli” benimsenmelidir. Bizim ülkemizde sürekli sistemler değişmektedir. Ancak her yapısal değişikliğin etkisi uzun yıllar sonra görülmektedir.
- Eğitim “kapsamlı” bir sistem olarak ele alınmalıdır. Eğitim sistemi üzerine yapılacak değişikliklerin sistemin tüm unsurlarıyla ilişkisi içinde kapsamlı olarak ele alınması önemlidir. Böylece eğitimle ilgili bütün tarafların bakış açıları eğitim modeline yansıtılmış olacaktır.
- Eğitimde nasıl bir insan yetiştirmemiz gerekir sorusunun cevabı tam olarak yoktur. Ülkelerin eğitim sistemlerini temel amacı topluma yararlı olabilecek iyi vatandaşlar yetiştirmektir. Ülkemizde maalesef nasıl bir insan yetiştirmemiz gerektiği sorusunun cevabı belirgin değildir. Bu konuda yapılan çalışmalarda ülkemizde hazırlanan eğitim programlarının içeriklerinin yetiştirmek istediğimiz insan tipine aykırı içeriklerle dolu olduğu görülmektedir. Milli kimlik bağlamında nasıl bir insan yetiştirmek istiyoruz sorusunun cevabı netleştirilmelidir. Bu bir Anayasa olarak belirlenmeli ve bütün çalışmalarda bu ana ilkeler doğrultusunda faaliyet gösterilmelidir.
- Eğitimin sadece okulda olması gerektiği anlayışından vazgeçilmelidir. Bir öğrencinin ilköğretimden üniversiteye kadar derslerde geçirdiği zaman bir (1) yıl kadardır. Uygun, ayrılmış, meşgul olunan ve akademik öğrenme zamanları dikkate alındığında bu süre daha da kısalmaktadır. Bu nedenle günümüz koşullarında okul dışı süreç birey eğitimi üzerinde çok etkilidir. Eğitimi sadece okulla sınırlandırma anlayışı doğru değildir. Okulun dışında da eğitimin toplumsal eksikliklerini karşılayabilecek çalışmalar yapılmalıdır. Kamu spotlarının, toplumda takip edilen bireylerin bazı hususlarda destek vermesi gibi yöntemlerle bütün bireyler için kullanılması örnek olarak verilebilir.

- Eğitimde tek hâkimiyet devletin kuruluş değerleri ve bilimsel anlayış olmalıdır. Eğitimde devletin dışındaki ideolojilerin etkili olmasına izin verilmemelidir. Bazen bir grubun bazen üst düzey yöneticinin kişisel görüşüne göre uygulamalar olmamalıdır. Bunun yerine milli, evrensel ve ilkeler ışığında ülkemizin hedefleri ön plana çıkarılmalıdır.

Eğitimde Yapısal Değişim Planlanmalıdır.

- Eğitim Konseyi Kurulmalıdır.

İçinde bulunduğumuz çağ, gelişmiş ülkelerin planlamanın ve kaynakları verimli kullanmanın ne denli önemli olduğunun farkına vardığı bir dönem olarak kabul edilmektedir. İmkânları verimli kullanma; sarf edilen emek ve tahsis edilen kaynak karşılığında en fazla verimi alma ancak doğru ve etkili planlama ile mümkün olabilecektir. Dünyanın şu an nerede olduğu; 5, 10, 20, 50 ve 100 yıl sonra nerede olacağı üzerine geliştirilecek projeksiyonlar ekseninde aynı dönemlerde ve zaman dilimlerinde Türkiye'nin konumu ve ulaşmak istediği hedefleri gerçekleştirebilmek amacıyla ülkemizin en değerli unsuru olan insan kaynağının yetiştirilmesi ve bu sürecin planlanması noktasında; eğitimi veren, eğitimden fayda sağlayan ve eğitim alan tarafların temsilcileri ile bu süreci yürütmekle mükellef kurumların temsilcilerinin bulunacağı bir konsey marifeti ile bu süreç kısa, orta ve uzun vadeler şeklinde planlanmalı ve hedeflerin gerçekleşmesi oranlarının takip edilmesi marifeti ile aksayan yanlar ya da anlık değişimler nedeniyle sürecin akamete uğraması engellenmelidir.

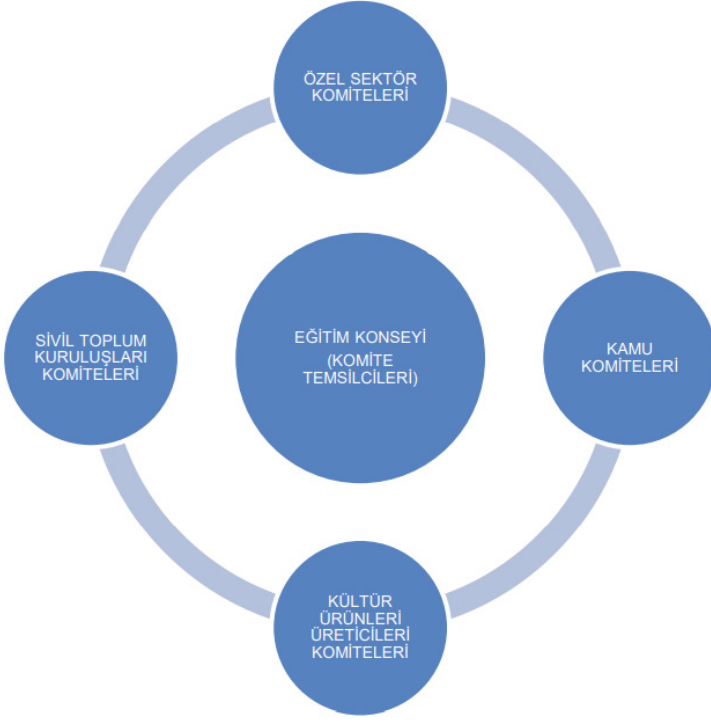
Ülkemizin ihtiyaçları doğrultusunda hangi alanda ne kadar yetişmiş insan gücüne ihtiyaç duyuluyor? Hangi becerilerin gelişmesi gerekiyor? Hangi meslek ne kadar insan gücüne ihtiyaç duyuyor? Toplumda sosyal normların eksikliği hangi toplumsal sorunları beraberinde getiriyor? Bu sorunların çözümü noktasında hangi davranış ve şuurun kazandırılması gerekli? Soruların cevaplarının aranacağı konseye bağlı kurulacak çalışma komitelerinin tespitleri ve tahlilleri neticesinde eğitim öğretimin planlanması sağlanacaktır.

Bu sayede mezun olduktan sonra yapacağı mesleğe uygun eğitim ve öğretim planlaması yapılabilir. Örneğin; polis olacak, güvenlik görevlisi olacak, silahlı kuvvetler mensubu olacak kişilerin öğretmenlik ya da işletme okuması engellenecektir. İhtiyacın kat be kat fazlası mezun bulunan alanlarda o alan mezunu enflasyonunun yaşanmaması için bu planlamaya acilen ihtiyaç bulunmaktadır. Açık öğretim fakültelerinden öğretmenlik alanına kaynaklık eden yükseköğretim programlarının olması, kamuda ya da özel sektörde talebi olmayan ya da talepten kat be kat fazla mezun verebilecek programların devam etmesinin neticesinde ciddi bir mezun fazlalığı bulunmaktadır. Buna karşın garabet oluşturacak şekilde talep edilen alanlarda yetişmiş eleman bulamayan kamu ve özel sektörün feryatları

az zamanda çok büyük atılımlar yapmaya talip Türkiye Cumhuriyeti için ölümcül hataları beraberinde getirmektedir. Farklı saiklerle yapılan politik ve siyasi pazarlıkların bedelini Türk milleti olarak pahalı ödememek için insan kaynağını heba etmekte müsrif olmamak zorundayız.

Buna benzer bir başka planlama bozukluğu, öğrencilerin talebinin çok fazla olduğu lise türlerinde sınıf öğrenci sayıları 40-50 leri bulurken aynı eğitim bölgesi ya da çok yakınında olan başka bir lise grubunda; devasa binaların fiziksel imkânların çok gelişmiş olmasına rağmen %30, %40 kapasiteyi ancak kullanabilen eğitim kurumlarının bulunması eğitim sistemimizin planlama açısından buzdağına çarpmış ve hızla su alan bir gemi haline gelmesine neden olmuştur.

Toplumsal olarak ahlaki, hukuki, milli, örfi ve dini gibi pek çok parametreleri kıstas olarak belirlediğimizde Türk toplumunun, en az meslek ya da beceri açısından eksik olması kadar, tehlikeli bir durum ile karşı karşıya bulunduğu aşikârdır. Madde bağımlılığının ilköğretim çağına kadar inmesi, cezaevlerinin doluluk oranlarının artması, toplumsal saygı ve hoşgörünün yerini bencilliğin ve kavganın alması adeta bir çöküşün göstergesi olarak kabul edilmeli ve ivedilikle çözüm yolları aranmalıdır. Unutulmamalı ki tedavinin en büyük kısmı hastalığın teşhis edilmesidir. Bütün cesaretimizi toplayarak toplumsal, milli bir özeleştiri yapıp, eksikliklerimizi, hatalarımızı tespit edip ivedilikle çözüm yollarını aramalıyız. Bunu yapmakta boşa geçirdiğimiz her gün sorunun çözümünü biraz daha zorlaştırmakta, zaten dolaşmış olan ip yumağını daha da çözülmeyecek şekilde düğümlenme yolunda ilerlemektedir. Eğitim konseyi, ülkemizin eğitimini içinde bulunulan durumdan yola çıkarak gelecek hedeflerimize göre planlanmalı; dünyadan kopmadan bütün gelişmeleri yakından takip ederek ahlaki, milli, ekonomik, politik, askeri, bilimsel ve teknik açılardan ülkemizin ihtiyaçlarına göre planlanmalıdır.

Eğitim Konseyi

Konsey; komitelerin çalışma raporlarının belirli dönemlerde görüşerek yapılması gerekenler ve zamanlaması hususunda ilgili kurumlara görevlendirme yapar. Görevlendirmelerin zamanında yapılıp yapılmadığını takip eder. Sürecin en etkin tarafı ve ana yüklenicisi olarak Milli Eğitim Bakanlığı olduğu için konseyin sekreteriyasını ve sürecin takibini Milli Eğitim Bakanlığı yapar.

Özel Sektör Komiteleri

TOBB, meslek odaları, ticaret odaları, sanayiciler büyük holdingler gibi nitelikli insan gücüne ihtiyaç duyan işverenler bu hususta taleplerini hangi süreçte ne kadar yetmişmiş elemana ihtiyaç duyacaklarını, talep ettikleri elemanlarda hangi yetenek ve beceri aradıklarını belirtmenin yanında bu kaynağın şekillenmesi aşamasında verecekleri istihdam, teçhizat, eğitim alanı gibi hususlarda da çalışmalar yaparlar.

Sivil Toplum Komiteleri: Dernekler, vakıflar, sendikalar, kamu yararına çalışan teşekküller, paydaş oldukları oranda talep ve desteklerini belirterek kısa, orta ve uzun vadeli eğitim ve toplumsal toparlanma sürecine destek olurlar.

Kamu Komiteleri: Kamu, bu konsey içinde hem çözüm üretmek zorunda olan hem de çözüm bekleyen bir konumda olması hasebiyle daha fazla öz verili çalışmak zorundadır. Kamu kuruluşları, ihtiyaç duyduğu kaynağın yetiştirilmesi, eldeki imkânların ihtiyaç fazlası kaynak oluşmaması için planlı kullanılması, devlet aygıtının kanuni güç yanında toplumsal normlarla da korunup kollanması açısından büyük görevleri üstlenmeye namzet kuruluşlardır.

Bunlar;

- Cumhurbaşkanlığı Bilim, Teknoloji ve Yenilik Politikaları Kurulu
- Cumhurbaşkanlığı Eğitim ve Öğretim Politikaları Kurulu,
- Devlet Planlama Teşkilatı,
- Milli Eğitim Bakanlığı,
- Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
- Yükseköğretim Kurulu,
- Milli Savunma Bakanlığı,
- İç İşleri Bakanlığı
- Adalet Bakanlığı,
- Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı,
- Sağlık Bakanlığı,
- Kültür ve Turizm Bakanlığı, gibi kurumların temsilcilerinden oluşur. Devletin konseyin diğer paydaşlarının ve toplumun ihtiyaçlarına göre eğitim programlarının ve müfredatlarının belirlenmesi, eğitim kurumlarının açılması ve alınacak öğrenci kontenjanlarının belirlenmesi, (meslek liseleri, eğitim fakülteleri, hukuk fakülteleri gibi fakültelerin kontenjanlarının belirlenmesi) bölgesel farklılıklara göre planlamaların yapılması, yeterliliklerin ölçülmesi, mezunların takip edilmesi, dezavantajlı grupların (hükümlü, tutuklu, engelli, yetiştirme yurdunda bulunan) sürece dâhil edilmesi gibi pek çok hususu planlar ve yürütülmesini sağlamakla yükümlüdür.

Kültür Ürünleri Üreticileri Komiteleri Kurulmalıdır.

Kültür Ürünleri Üreticileri Komiteleri: Toplumun benimsemesi istenen eğitim metotlarının; ahlaki, ilmi, örfi hususların ve toplumsal çöküşe doğrudan ya da dolaylı sebep olduğu tespit edilen tutum ve davranışların, gazete, dergi, kitap, televizyon radyo ve internet unsurları ile toplumsal farkındalık oluşturulmasına yönelik çalışmalar yapar. Böylece toplumsal kodlarımıza uygun kültür ürünlerinin üretilmesine yönelerek toplumsal mühendislik noktasında katkılar sunar.

Yukarıda sunmuş olduğumuz ana eğitim planının oluşturulması ve onun uygulanması noktasında bir planlama ve yönetme modeli olarak düşünülebilir. Kıt kaynakları verimli değerlendirmek amacıyla bizim ivedilikle bu veya başkası bir üst plana ve bütün paydaşları içine dâhil ettiğimiz bir omurgaya acilen ihtiyacımız bulunmaktadır. Ortaya koymuş olduğumuz felsefi temel dairesinde eğitimde yazacağımız başarı öyküsü ile pek çok sorunun üstesinden gelebilecek güç ve iradeyi ortaya koymuş olacağız

Eğitim Yönetimi ve Teftiş:

- **Yönetici Atama Sistemi Adil ve Tartışmadan Uzak Bir Şekilde Planlanmalıdır.**

Geçmiş uygulamalar göstermiştir ki, mülakat, objektif ölçme ve değerlendirme kriterlerine uygun olmayan, her türlü suistimale, ayrımcılığa, adam kayırmacılığa açık, denetlenmesi imkânsız bir sınav şeklidir. Hem ilk atamalarda hem de görev süresinin uzatılmasında dışarıdan müdahalelere kapalı, kişisel inisiyatiflere izin vermeyen, sınav başarısını ve liyakati esas alan objektif ve ahlaki bir yönetici atama sistemi ihdas edilmelidir. Ayrıca eğitim kurumu yöneticilerinin görev sürelerinin dört ve sekiz yıllık sürelerle sınırlı tutulması haksızlık yaratmaktadır. Yöneticilik görevinde herhangi bir başarısızlığı bulunmayan yöneticilerin görevlerinin üzerlerinden alınması hakkaniyetli değildir. Gelecek nesilleri yetiştirecek olan okullarımızın tecrübeli, birikimli ve kurum kültürüne sahip okul yöneticilerine emanet edilmesi gerekmektedir. Eğitim kurumu yöneticilerinin dört ve sekiz yıllık süreyle görevlendirilmeleri aynı zamanda eğitim öğretim hayatında istikrarın da zedelenmesine neden olmaktadır. Okul yöneticiliği tali bir görev olmaktan çıkarılarak, kadroya kavuşturulmalıdır.

- **Okul Yöneticilerinin Atanmasında ve Görev Sürecinde Sendikal Tarafsızlık Sağlanmalıdır.**

Bakanlığa bağlı eğitim ve öğretim kurumlarında görev yapmakta olan kamu çalışanlarının salt mensup olduğu sendikalar gözetilerek haklarında haksız ve usulsüz işlem yapıldığı bilinen bir gerçektir. Eğitim çalışanları, il ve ilçe milli eğitim müdürlüğü ve eğitim kurumlarının yöneticileri tarafından mensup olduğu sendikalar bahane edilerek haksız uygulamalara maruz kalmakta, çalışanlar lehine verilen mahkeme kararları dahi türlü bahanelerle uygulanmamaktadır. Bununla birlikte, kamu çalışanları, korkutulma ve üzerlerinde baskı kurulması suretiyle belirli bir sendikaya üye yapılmaya çalışılmaktadır. Kamu çalışanlarına uygulanan bu baskı, T.C. Anayasası'na aykırı olduğu gibi Türk Ceza Kanunu'na göre de açıkça suç teşkil edilmektedir. Bu noktada Bakanlıkça sendikal ayrımcılığa neden olan tutum ve davranışların engellenmesi yolunda somut tavır alınmalıdır.

- **MEB'de Teftiş Sisteminin Yeniden Yapılandırılmalıdır.**

Maarif müfettişleri ile ilgili açılan davada, Danıştay 2. Dairesi yayımlanan kılavuza yönelik yürütmeyi durdurma kararı vermiştir. Bu karar ile ilgili işlem tesis edilmesi gerekmektedir. Birçok ilde soruşturmalar ağırlıklı olarak görevden alınan maarif müfettişleri muhakkik tayin ederek sürdürülmektedir. Soruşturma yetkisine kanunen son verilmiş maarif müfettişlerine, bu kadar yük yüklenmesi yapılan düzenlemenin ne kadar yanlış olduğunu göstermektedir. Ayrıca okul müdürlerinin muhakkik tayin edilerek yürütülen soruşturmalar sıkıntıları beraberinde getirmektedir. Muhakkik tayin edilen kimi okul yöneticilerinin soruşturmanın gerektirdiği donanımdan yoksun olmalarının yanı sıra hakkında soruşturma yürüttükleri yönetici ve çalışanlarla kişisel ilişkileri soruşturmaların sıhhatini doğrudan etkilemektedir. Fiili duruma uygun düzenleme yapmanın ve teftiş sistemindeki aksaklıkları düzeltmenin tek şartı en az 2500 yeni bakanlık müfettişliği kadrosu ihdas edilmesidir. Halen illerde görevli olan Maarif Müfettişleri arasında hiçbir ayırım gözetilmeden, bakanlık merkez teşkilatında görevlendirilmesi uygun görülen Maarif Müfettişlerinin çıkarılacak bir KHK ile emsalleri gibi Bakanlık Maarif Müfettişliğine atanmalarının sağlanması önemlidir.

- **Proje Okullarına İdareci Ve Öğretmen Alımları Adil ve Tarafsız Olarak Gerçekleştirilmelidir.**

Proje okullarında yönetici atamaları liyakat ve ehliyetten yoksun bir şekilde hiçbir kritere bağlı kalmadan yapılmaktadır. Proje okullarına yönetici ve öğretmen atamaları adeta belli bir grubun tasarrufunda terkedilmiş gibidir. Nitekim bu okullarda görev yapan yönetici ve öğretmenlerin sendikal dağılımı incelenirse bu durum çok net görülecektir. Geride bıraktığımız eğitim öğretim yılında ülke genelindeki 940 proje okulunun 829 tanesi bir sendikanın üyesidir. Başarılı öğrencilerin okuduğu bu okullarda liyakat esasına göre değil de yandaşlık esasına göre atanmış yöneticilerin iş başında bulunması kabul edilemez bir durumdur. Liyakat, kariyer yerine bir yere mensubiyete bakılarak yönetici atamaları yapılmaktadır. Proje okulları da MEB'e bağlı okullardır. Dolayısıyla bu okullarımıza yönetici ve öğretmen ataması başarı ve liyakat ölçülerine göre ve diğer okullarımız gibi MEB'in mevcut mevzuatına göre yapılmalıdır.

- **Disiplin Cezaları Uygulanmalıdır.**

Zaman zaman Bakanlık Maarif Müfettişleri ya da İl Maarif Müfettişleri tarafından yapılan inceleme ve soruşturma sonucunda verilen cezaların uygulanması noktasında sıkıntı yaşanmaktadır. Uygulanmayacak kararlar için neden inceleme ve soruşturma yapıldığı anlaşılır gibi değildir. Ayrıca istenmeyen bu durumun, bazı sendikal ya da sosyal örgütlenmelerin telkini ve dayatmalarıyla ortaya çıktığı tüm eğitim kamuoyu tarafından malumdur. Dolayısıyla MEB'de yürütülen bazı

süreçlerin dışarıdan yapıların inisiyatifinde olduğu algısı, eğitim çalışanlarının MEB'e karşı olan güven duygularını rencide etmektedir. İnceleme ve soruşturma sonucu verilen kararların tavizsizce uygulanması sağlanmalıdır.

Şube müdürü atamalarında da liyakat ve tarafsızlık korunmalıdır. Mevzuatın engellemesini aşabilmek için yapılan görevlendirme atamalara son verilmelidir.

- **Adalet ve liyakat olmalıdır.**

Yönetici atamalarında adalet ve liyakat olmalıdır. Günlük hayatta bir ihtiyacı-mızı alırken bile menşesine bakmadan en kaliteli eşyaları almaya gayret gösteririz. Yönetici atamalarında ideolojik yandaşlık yerine işinin ehli olan kişilere imkân verilmelidir. Bunun için de objektif ve tarafsız değerlendirme yapılmalıdır.

Sonuç odaklı-çözümsel toplantılar yapılmalıdır. Eğitim sistemimizde yöneticiler tarafından sürekli toplantılar yapılmaktadır. Zümre öğretmenleri toplantıları, şube öğretmenler toplantıları, seminerler, hizmet içi eğitim faaliyetleri gibi eğitimi destekleyecek etkinliklerin bazen istenen amaca hizmet edememektedir. Bu olumsuz durumda kurum yöneticileri-idareciler-öğretmenlerin etkileri büyüktür. Bunun düzeltilmesi için de gerekli otokontrol sisteminin oturtulması gerekmektedir. Sonuç odaklı toplantılar organize edilmelidir.

- **Yönetici görev sürelerinde dikey anlayış olmalıdır.**

Eğitim alanında yönetici olarak atanan kişilerin görev yerlerinin sık değişmesi, yöneticilerin uzun vadeli planlar yapmasını veya hazırladığı planı uygulamasını etkilemektedir. Bu da beraberinde pek çok diğer sorunu ortaya çıkarmaktadır. Zorunlu rotasyon hem öğretmenler için düşünülemeyeceği gibi hem de yöneticiler için iptal edilmelidir.

- **Teftiş, denetleme kavramları klasik anlamından uzaklaşıp, rehberlik esas alınmalıdır.**

- **Yapılması gerekenleri açık, anlaşılır bir biçimde tanımladıktan sonra bir sistem kurulmalı ve süreci sürekli izlenmelidir.**

- **Öğretmenlere öz denetim imkânı verilmelidir.**

Eğitimde tecrübe tartışılmaz bir kalite unsurudur. Tecrübeli öğretmenlerin bilgi birikimlerini genç öğretmenlere aktarması için bir rehberlik sistemi geliştirilmelidir. Öğretmenin öz değerlendirme yapması için çıktılar üzerinde yorum yapmasını beklemekten ziyade öğretme süreçlerinde kendini izleme, süreci devam ederken kontrol edebilme şansı tanınmalıdır.

- **Teftişler dokümana dayalı olmaktan çıkarılmalıdır.**

Eğitim süreçlerinde yapılan teftişler sadece yazılı dokümanlara göre yapılmalıdır. Öğretmenlerin öğretim becerileri de çoklu değerlendirme yaklaşımları ile değerlendirilmelidir.

- **Okullarda disiplin olmalıdır.**

Eğitim süreçlerinde mevzuat, yönetici/öğretmen yetersizlikleri, meslek çalışanlarının yeterince sahiplenilmemesi gibi sebeplerden dolayı basına da yansıyan pek çok disiplin olayı meydana gelmiştir. Eğitim süreçlerinde disiplinin başarı üzerinde etkisi unutulmamalıdır. Okulların farklı kaygılarla disiplinden uzaklaştırılması telafisi mümkün olmayan hataları beraberinde getirmektedir.

Eğitim Programları:

- Programlar geliştirilmek yerine sürekli değiştirilmektedir. Programı anlama paradigması (algısı) esas alınmalıdır. Türkiye Cumhuriyeti kuruluşundan günümüze kapsamlı olarak sekiz eğitim program değişikliği yapılmıştır. Programları geliştirmek ve değiştirmek farklı şeylerdir. Bir programı değiştirmek yerine eksikliklerini belirleyerek geliştirmeye odaklanılmalıdır. Bu şekilde “öğrenen eğitim programı” hayata geçirilmiş olur.
- Ülkemizde var olan programlar ile ilgili etkili program değerlendirme çalışmaları yapılmalı ve bu şekilde “programların anlaşılması” sağlanmalıdır. Programları politik, sosyal, psikolojik temeller bağlamında anlamak önemlidir.
- Eğitimde konu tasarım yaklaşımı yerine beceri temelli programlar geliştirilmelidir. Programlarda 21 yy becerilerine odaklanılmalıdır. 50 yıl önce okulda öğretilenlerin %75 şimdi % 2’si kullanılabildiği, bilgilerin her iki yılda bir iki katına çıktığı dönemde yaşamaktayız. Bu nedenle programların çağın gereksinimlerine uygun olarak hazırlanması önemlidir.
- Programlar belirlenirken sosyolojinin, ekonominin, sanayinin, teknolojinin ve bilginin sürekli güncellendiği “Gelecek Kurgusu” iyi okunmalı ve takip edilmelidir.
- Programlar endüstri 4.0 bağlamında Problem çözme, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, girişimcilik ve iletişim becerileri gibi 21. yüzyıl becerilerine odaklı şekilde geliştirilmelidir.
- Bilgi işlemsel düşünme becerisini her kesimden bireye kazandırmaya yönelik programlar hazırlanmalıdır.
- Yabancı dil öğretimine önem verilmelidir.

- Türkiye’de uzun yıllardır konuşulmasına, programlarda yer verilmesine rağmen becerilerin öğretilemediği bilinmektedir. Bu hususlarda tedbirler alınmalıdır.
- Program uyumluluğu artırılmalıdır. Program uyumluluğu, planlanan, uygulanan ve değerlendirilen programın artçıları arasındaki uyum olarak nitelendirilebilir. Yıllara göre hazırlanan aynı dersin programları arasındaki uyum olarak da tanımlanır. Örneğin ortaokulda 5-6-7-8 sınıflarda yer alan matematik dersi programının kendi arasındaki uyum olarak tanımlanabilir. Yatay ve dikey program uyumluluğu kavramları ülkemiz eğitim sisteminde pek bilinmemektedir.
- Ülkemizde maalesef bu programlar arasında uyumsuzluklar olduğu görülmektedir. Merkezi sınavlarda sorulan soruların taksonomik (yöntem) düzeyi ile programda yer alan kazanımların taksonomik düzeylerinin aynı olmadığı pek çok çalışmada ortaya konulmuştur. Örneğin sınavlarda sorulan soru Bloom taksonomisine göre işlemsel bilginin uygulama basamağında iken programda yer alan kazanımın olgusal bilginin anlama basamağında olduğu görülmektedir. Program uyumluluğu, planlanan, uygulanan ve değerlendirilen programın artçıları arasındaki uyum olarak nitelendirilebilir. Yıllara göre hazırlanan aynı dersin programları arasındaki uyum olarak da tanımlanır. Örneğin ortaokulda 5-6-7-8 sınıflarda yer alan matematik dersi programının kendi arasındaki uyum olarak tanımlanabilir. Yatay ve dikey program uyumluluğu kavramları ülkemiz eğitim sisteminde pek bilinmemektedir.
- Ülkemizde maalesef bu programlar arasında uyumsuzluklar olduğu görülmektedir. Merkezi sınavlarda sorulan soruların taksonomik (yöntem) düzeyi ile programda yer alan kazanımların taksonomik düzeylerinin aynı olmadığı pek çok çalışmada ortaya konulmuştur. Örneğin sınavlarda sorulan soru Bloom taksonomisine göre işlemsel bilginin uygulama basamağında iken programda yer alan kazanımın olgusal bilginin anlama basamağında olduğu görülmektedir.
- Program bağlılığı artırılmalıdır. Ülkemizde planlanan ile uygulanan program arasında çok fark bulunmaktadır. Bunun temel sebeplerinden biri öğretmenlerin programlara bağlı kalıp kalmadıkları yani “program bağlılığı”dır.
- Ülkemizde ğretmenler programa bağlı kalmamaktadırlar. Öğretmenin zellikleri, program yapısı, eğitim sistemi ve okulun özellikleri öğretmenlerin program bağlılığını etkileyen faktörler arasındadır. Bu sorunun tespit edilerek öğretmenlerin program bağlılığının artırılması gereklidir. Aksi takdirde hazırlanan programlardan bağımsız eğitim süreçleri oluşacaktır.

- Program hazırlık sürecinde öğretmenlerin görüşleri alınmalıdır. Program geliştiricilerin uygulama süreçlerinin içerisinde yer alan öğretmenlerden oluşturulması son derece önemlidir. Örneğin; 2005 yılında müfredatta yapılan köklü değişiklikte uygulayıcıların görüş ve önerilerinin alınmamış olması pek çok sorunu beraberinde getirmişti. Ders programlarında yer alan ölçekler, okul deneyimi olmayan akademisyen ve ölçme değerlendirme uzmanları tarafından kusursuz bir içerikle ve çeşitlilikle hazırlanmıştı ancak uygulanabilirliği yoktu. Her dersin sonunda, öğretmen, zümre, akran, müdür, veli değerlendirme ölçekleri vardı ancak on birimlik bir dersin yedi birimi bu ölçeklerin doldurulması ve değerlendirmesine ayrılmak zorundaydı. Masa başında kusursuz(!) olarak hazırlanan değerlendirme ölçeklerinin pratikte karşılığı olmadığı görülmüş ve bu ölçeklerin uygulanmasından kısa sürede vazgeçilmek zorunda kalınmıştır.
- Ders kitapları bilimsel ve pedagojik açıdan incelenip eksiklikleri giderilmelidir. Ders kitapları kesinlikle en zayıf halkalardan birisi konumundadır. Millî Eğitim Bakanlığının onayından geçen ders kitapları ve yardımcı kaynak olarak yeterli denetim ve incelemeden geçmeden öğrencilere ulaşan kitaplar belki de son 15 yılda eğitimde reform gibi görülen pek çok çabanın amacına ulaşmasını engelleyen en temel değişkenlerdendir.
- Ders kitapları profesyoneller tarafından yazılmalı ve öğrenme sürecinde öğrenciye rehberlik edecek pedagojik detayları içermelidir. Özellikle ilkökula hitap eden yardımcı kaynaklar da mutlaka pedagojik denetime tabi tutulmalıdır. Okutulacak ders kitapları sık sık değiştirilmemelidir.
- Karakter eğitim programları geliştirilmelidir. Ülkemizde suç haritası çıkarılmış ve suç oranlarında tüm bölgelerde çok ciddi artışlar olduğu görülmüştür. Cezavleri suçlularla doludur. 2013 yılında güvenlik birimine gelen çocuk sayısı 273.571 iken 2020 yılında 435.106'ya çıkmıştır. Suça karışan çocuk sayısı da 2020 yılında 162984 çıkmıştır. Bu oranlarda ülkemizde bireylere tam bir karakter eğitiminin verilmemesi olduğu söylenebilir.
- Ülkemizin hedeflerine ulaşabilmesi için “sorumluluk, adil olma, yüksek öz güven, öz denetim, liyakate önem verme, vatanseverlik, bireysel farklılıklara saygılı olma, çalışkanlık, fedakârlık” gibi özelliklere sahip karakterli bireylere gereksinim bulunmaktadır. Bu nedenle ülkemizde “karakter eğitimi”ne önem verilmelidir.
- Karakter eğitimi tek bir dersin içeriği olarak değil bütüncül bir anlayışla tüm derslerle ilintili olarak verilmelidir. Karakter eğitimi kapsamında bireylere kazandırılacak özellikler genel hedeflerimizle tutarlı biçimde belirlenmelidir.

- Ders programları haricinde, çizgi filmler, hikâye kitapları gibi araçlarda karakter eğitime hizmet edecek şekilde geliştirilmelidir.
- Karakter eğitimi herhangi bir dernek, vakıf tarafından değil, milli eğitimin görevli elemanları tarafından verilmelidir. Türkiye’de değerler eğitimi adı altında okullarımıza ne idüğü belirsiz bir takım grup, cemiyet, dernek girmesine kesinlikle izin verilmemelidir.
- Ülkemizin 15 Temmuz tecrübesi bulunmaktadır. Ülkemizi bu felakete sürükleyen nedenlerden bir tanesi de kamusal alanın ve özellikle eğitim hizmetlerinin belli bir grubun otorite alanı hale getirilmesi idi. Her şeyden önce bu tecrübe dikkate alınmalıdır. Bundan dolayı değerler eğitimi adı altında birtakım siyasal, sosyal ve ideolojik oluşumların okullarımıza sirayet etmesine kesinlikle engel olunmalıdır.

Okullaşma Oranları:

- Okullaşma oranlarında eksiklikler giderilmelidir. Burada sadece bina ve derslik sayısı baz alınması yerine okullarda öğretmen ihtiyacı da düşünülerek yeterli öğretmen ataması yapılmalıdır.
- Milli Eğitim bakanlığı tarafından açıklanan Milli Eğitim İstatistikleri-Örgün Eğitim 2020-2021’e göre, Türkiye’de okul öncesi eğitim, ilköğretim ve ortaöğretim düzeyinde, 9 milyon 352 bin 605’i erkek, 8 milyon 733 bin 338’i kız olmak üzere toplam 18 milyon 85 bin 943 öğrenci örgün eğitim alıyor. Resmi okullarda eğitim görenlerin 7 milyon 802 bin 825’i erkek, 7 milyon 391 bin 749’u kız öğrencilerden oluşuyor. Özel okullarda ise 723 bin 749 erkek, 586 bin 856 kız öğrenci eğitim görüyor. Açık öğretimde kayıtlı aktif öğrencilerin 826 bin 31’ini erkekler, 754 bin 733’ünü kızlar oluşturuyor. Örgün eğitimdeki öğrencilerin 1 milyon 225 bin 981’i okul öncesi eğitimde, 5 milyon 328 bin 391’i ilkokulda, 5 milyon 212 bin 969’u ortaokulda, 6 milyon 318 bin 602’si ortaöğretimde bulunuyor. Ortaöğretimdeki 6 milyon 318 bin 602 öğrencinin 3 milyon 920 bin 83’ü genel liselerde, 1 milyon 731 bin 556’sı mesleki ve teknik liselerde, 666 bin 963’ü de imam hatip liselerinde eğitim alıyor. Öğrencilerden 15 milyon 194 bin 574’i resmi, 1 milyon 310 bin 605’i özel ve 1 milyon 580 bin 764’ü ise açık öğretim kurumlarında okuyor.
- MEB’in yayımladığı 2020-2021 yılı istatistiklerine göre; 4+4+4 eğitim modelinin uygulanmaya başlamasından bu yana; İlkokul düzeyinde okullaşma oranı %98,67’den %93,23’e,Ortaokul düzeyinde okullaşma oranı %98,67’den %88,85’e geriledi. 2019-2020 eğitim öğretim yılında %95,90 olan okullaşma oranı %88,85’e gerilemiştir. Geçen yıl 5 milyon 701 bin 564 olan ortaokul öğrenci sayısı 5 milyon 212 bin 969’a gerilemiştir. Toplamda 488 bin 595 öğrenci azalmıştır. 12 yıllık zorunlu eğitim başladığından bu-

yana ilk-ve ortaokullarda okullaşma oranları sürekli düşüyor. Ortaöğretim düzeyinde ise yüzde yüze yaklaşması gereken okullaşma oranı yüzde 87’de kalmıştır. Liselerde 100 öğrenciden 13’ü, ortaokullarda 100 öğrenciden 12’si, ilkokullarda 100 öğrenciden 7’si okullaşamamış durumda.

- Köy Okulları Yeniden Açılmalıdır.
- Okulların fiziksel kapasiteleri artırılmalıdır.
- Ülkemiz eğitim sisteminde okullarımızın fiziksel kapasitelerinin yetersizliği nedeniyle pek çok sorun bulunmaktadır. Bu sorunların başında “ikili eğitim” gelmektedir. Öğrencilerin yoğun olduğu bölgelerde “sabahçı-öğlenci” uygulaması yapılmaktadır. Bu uygulama yüzünden öğrenciler sabah çok erken saatlerde (bazı yerlerde güneş tam doğmadan) okula gitmek için yollara düşmektedirler.
- Bazı okullarımızda laboratuvar, çok amaçlı salon gibi eksik olan alanlar tamamlanmalıdır.
- Öğrencilerin okullarına bağlılıklarının istenilen düzeyde yada hiç olmamasıdır. Bu durumun en başta gelen nedeni öğrencilerimizin okulları sevmemeleridir. Çünkü okullarımız olumlu duygular yaratacak fiziksel özelliklere sahip değildir. Okullarımızda çocuklarımızın farklı beceri ve üretkenliklerini geliştirici faaliyetler ve imkanlar sunulmalıdır. Doğayı tanımalarını, motive olmalarını, evreni, dünyayı ve ülkemizi keşfetmelerini sağlayacak imkânlar verilmelidir.
- Aynı binada birden çok tabela ve okulu barındıran binalardan vazgeçilmelidir. Olumlu okul iklimi oluşturması açısından aynı binada birden çok tabela ve okulu barındıran binalar okul ortamı olmaktan çok bina(!) olarak hizmet vermektedir.
- Okulların donanım-materyal eksikliği sorunları giderilmelidir.
- Okulların ders araç gereçleri, eğitim teknolojileri gibi konularda ciddi eksiklikleri giderilmelidir.
- Dijital eğitime uygun sanal gerçeklik uygulamaları geliştirilmelidir. Z kuşağı olarak adlandırılan bir nesile yönelik olarak okuldaki eğitim teknolojilerinin geliştirilmesi önemlidir. Bu anlamda artırılmış gerçeklik, sanal gerçeklik gibi teknolojiler geliştirilmeli ve kullanılmalıdır. Sanal kütüphaneler kurularak öğrencilerin bilgiye ulaşımı kolaylaştırılmalıdır.
- Okulların beşeri kaynaklarında eksiklikler giderilmelidir. Pek çok okulda yeterli sayıda öğretmen bulunmamaktadır. Sözleşmeli, ücretli öğretmenlik uygulamalarından vazgeçilmelidir. Öğretmen yetersizliği nedeniyle öğretmenler alan dışı derslere girmemeli veya başka okullara görevlendirilmemelidir. Okullarda yardımcı eleman sıkıntıları bulunmaktadır. İŞKUR

üzerinden geçici çözümler olmamalıdır. Okullara memur ve yardımcı hizmetler elamanı takviyesi yapılmalıdır.

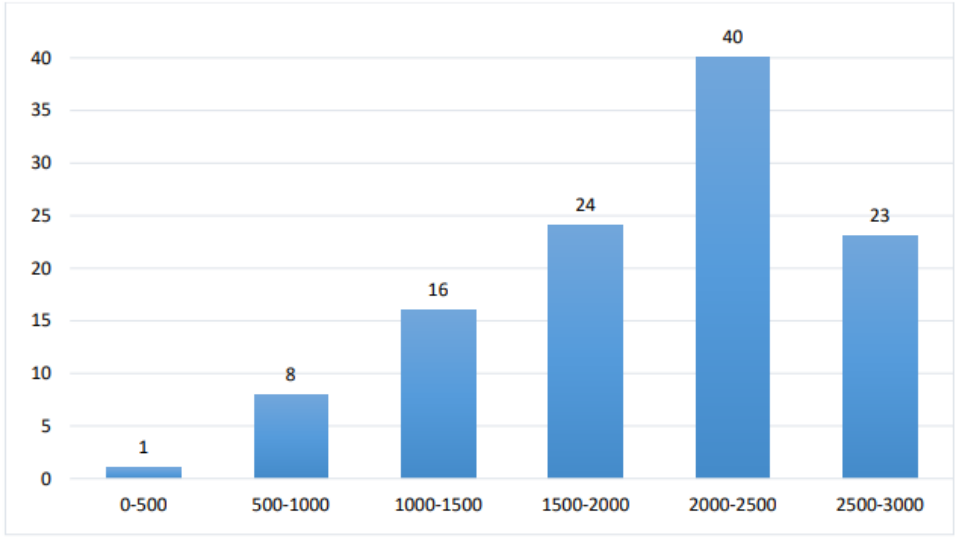
- Okul kampüsleri oluşturulmalıdır. Özellikle şehir merkezinde okul yapımı için arazinin bulunmadığı yerlerde şehir merkezine yakın yerlerde okul kampüsleri kurulmalıdır. Bu kampüslerin giriş ve çıkışları da güvenlik birimleri tarafından daha rahat kontrol edilerek, bölgeye farklı niyet ve beklentide kişilerin girmesine mani olunabilecektir.
- Okul binaları kimlikli olmalıdır. Fiziki mekân olarak okul binalarının öğrenme ortamı olarak düzenlenmesi son derece önem arz etmektedir. Ülkemizde tip proje adıyla ve ruhsuz olarak inşa edilen binalar her yere aynı ruhsuzluğu ve kimliksizliği taşımaktadır. Oysa okul binaları öğretim kademelerine göre, öğrencilerin gelişim seviyelerine göre tasarlanıp yapılmalıdır. Çok katlı binalardan vazgeçilmelidir.
- Okul öncesi eğitimin önemi anlaşılmalı ve okulöncesi okullaşma oranı artırılmalıdır.

Eğitim Finansmanı

- Eğitime ayrılan bütçe son 12 yılda 6 kat artmasına rağmen öğrenci başına düşen harcama hala OECD ortalamasının altındadır. Eğitimde harcanacak her bir kuruşun geri getirisi yıllık olarak hesaplanmalı, ödenek tahsisi ve harcamada ahabap çavuş ilişkisi, kurum taassubu nedeniyle oluşan verimsiz harcamaların önüne geçilmelidir. Böylece kurumların ihtiyaç analizlerine göre kaynak kullanımı mümkün olabilecektir.
- Okulların kendi bütçeleri olmalıdır. Öğrenci sayısı, okul kademesi, ihtiyaç analizi, gibi verilerle oluşturularak değere göre eldeki bütçe orantılı şekilde okullara tahsis edilmelidir. Bu bütçenin kullanım performansı idareci değerlendirmelerinde de bir ölçüt olarak kullanılabilir.

Yükseköğretim

- Üniversitelerimizde nicelik değil nitelik sorunu giderilmelidir. URAP 2020-2021 dünya sıralamasında; ilk 500'e girebilen tek üniversitemiz Hacettepe Üniversitesi olmuştur. İlk 500'e en yakın üniversitelerimizin dünya sıralamasındaki yerleri İstanbul Üniversitesi: 632, İstanbul Teknik Üniversitesi: 725, Orta Doğu Teknik Üniversitesi: 751, Ankara Üniversitesi: 824, Ege Üniversitesi: 915, Gazi Üniversitesi: 924, İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi: 960 ve Dokuz Eylül Üniversitesi 971 olmuştur (Şekil 1).

Şekil 1: URAP 2020-2021 Dünya sıralamasında altı farklı sıra aralığında yer alan Türk üniversitelerinin sayıları

İlk bindeki üniversite sayımız 9 (dokuz) olmuştur. Daha önceki yıllarda dünya üniversiteler sıralamasında ilk 500 giren en az üç (3) üniversitemiz varken URAP 2017-2018 dünya sıralamasında ise ilk 500'e girebilen üniversitemiz yer almamış ve ilk 1.000'deki üniversite sayısı da bu dönemde 15'e inmiştir. 2020-2021 sıralamasında 1 (bir) üniversitemizin ilk 500'e girmesi memnun edici iken, diğer üniversitelerimizin de ilk 1000'de 9 üniversiteye düşmüş olması kaygı vericidir. Bununla beraber, kısmi de olsa, kurumsal aidiyeti olan, akademik ve idari personeline özlük ve akademik çalışmalar açısından destek olup imkân sağlayamaya çalışan bu kurumların sıralamaya girmesi Türk üniversiteleri açısından hangi adımların atılması konusunda fikir verebilmektedir.

- Üniversite istihdam ve alan seçiminde sorunları giderilmelidir.
- Üniversitelerde temel bilimlere daha fazla önem verilmelidir. Temel bilimlere ihtiyaç kadar nitelikli öğrenci alınmalıdır.
- Üniversite öğrencilerinin yaşadıkları sorunlar tespit edilerek çözüm yolları devreye sokulmalıdır.
- Rektör yetkileri ve sorumlulukları öngörülebilir biçimde planlanmalıdır.
- Rektör seçimleri üniversitelerde görevli akademik ve idari personelin de oy hakkı ile yeniden getirilmeli ve seçimde birinci çıkan Cumhurbaşkanı tarafından atanmalıdır.

- Öğrencilerin barınma ihtiyacını gidermeye yönelik çalışmalar yapılmalıdır.
- Üniversite atama ve yükseltme yönetmeliklerinin liyakatin esas alınması ile yeniden düzenlenmesi, kurum içinde şartları sağlayan akademisyenin bulunması durumunda doğrudan atamasının yapılarak ancak kurum dışından ihtiyaç giderilmesinde kadro ilanına çıkılması uygulamasına geçilmesi için çalışmalar yapılmalıdır.
- Yeni açılacak üniversite olması durumunda bölgesel ihtiyaçlara göre üniversite açılması hem yeni açılan hem de mevcut üniversitelerde akademik personel ihtiyacı ve fiziksel imkânların iyileştirilmesi gerekmektedir.
- Vakıf üniversitelerinin bazılarının farklı uygulamalarla ortaya çıkardığı ticarileşmenin ortadan kaldırılması için denetim ve rehberlik sonrasında yasal müeyyideler getirilmelidir.
- Akademik personelin kadro güvenceleri, özlük haklarının yasal korumaya alınması ile onların sadece bilimsel üretime odaklanması konusunda gerekli adımların atılması gerekmektedir.

Sonuç

Sonuç olarak,20 Milli Eğitim Şurasının yukarıda belirttiğimiz hususlar doğrultusunda verimliliği ülkenin geleceği açısından son derece önem arz etmektedir. Ancak şurayı ülkenin gündemi haline getirmek ve tüm paydaşlarla verimli bir hazırlıkla gerçekleştirmek bakanlığın görevidir.

Türk eğitim sen olarak iyi niyetle pandemi şartlarını şura ile ilgili özensizliğin sebebi olarak yormak istiyoruz. Bunun telafisi, şura süresince her fikre itibar edecek şekilde platformların oluşturulması, sığ düşüncelerin etrafında kısır tartışmalara izin verilmemesi, geleceğimizi ve kamuoyunu heyecanlandıracak tavsiye kararları alınması, bir sonraki şuranın tarihinin şimdiden planlanarak gerekli önem derecesinin atfedilmesi olacaktır.